



AXHENDA e GRAVE RURALE

Agenda delle Donne Rurali

Bashkia - Comune
Shkoder



Gruaja tek Gruaja



Sostegno all'uguaglianza di genere, ai diritti e all'empowerment economico delle donne rurali nel nord dell'Albania

Bashkia - Comune
Shkoder

AXHENDA e GRAVE RURALE

Agenda delle Donne Rurali



10

AGENZIA ITALIANA
PER LA COOPERAZIONE
ALLO SVILUPPO



Gruaja tek Gruaja



Dicembre 2025 - Djethor 2025



Subjekti zbatues - Ente realizzatore: *CIES Onlus e Gruaja tek Gruaja - COSPE e Hapa te Lehte*

Eksperthe për çështjet gjinore - Esperta per le questioni di genere: *Atila Uligaj, Gruaja tek Gruaja - Rozeta Gradeci, COSPE - Ana Mila, Hapa te Lehte*

Ky botim është realizuar me kontributin e Agjencisë Italiane për Bashkëpunim dhe Zhvillim. Përmbajtja e këtij botimi është përgjegjësi e vetme e OJF-ve partnere të projektit dhe nuk përfaqëson domosdoshmërisht pikëpamjet e Agjencisë.

Ndalohet riprodhimi ose transmetimi i çfarëdo pjese të këtij botimi, me çdo mjet ose në çdo formë, pa autorizimin paraprak me shkrim të zoteruesit të të drejtave të autorit.

Questa pubblicazione è stata realizzata con il contributo della Agenzia Italiana per la Cooperazione allo Sviluppo. I contenuti di questa pubblicazione sono di esclusiva responsabilità delle ong partner e non rappresentano necessariamente il punto di vista dell'Agenzia

È vietata la riproduzione o la trasmissione di qualsiasi parte di questa pubblicazione, con qualsiasi mezzo o in qualsiasi forma, senza preventiva autorizzazione scritta da parte del titolare dei diritti d'autore

Fotografitë - Fotografie di Albana Gaci: *Gra te Grupat Burimor Shkoder / Donne dei Gruppi Risorsa di Shkoder*

Grafika e Design - Grafica e Design: Antonello Massenti

www.aics.gov.it

www.cies.it

www.cospe.org

www.gtg.al

www.hapatelehte.org

01

HYRJA - INTRODUZIONE

Konteksti	01
Contesto	
Metodologjia	02
Metodologia	

02

ÇËSHTJET KRYESORE TË IDENTIFIKUARA NE VELIPOJE - TRUSH - BERDICE - DAJC PRINCIPALI PROBLEMATICHE EMERSE A VELIPOJE - TRUSH - BERDICE - DAJC

 Fuqizimi Ekonomik Empowerment economico	05
 Infrastruktura dhe Zhvillimi Infrastrutture e Sviluppo	11
 Mirëqenia Sociale Cura Sociale	15
 Drejtësi dhe Ligjshmëri Giustizia e Legalità	19

VEPRIM PILOT - AZIONE PILOTA

“Shtyllat e Dritës dhe Zërit”
Instalacion sensibilizues në plazhin e Velipojës
“Pilastru di Luce e Voce”
Installazione di sensibilizzazione sulla spiaggia di Velipojë

PËRMBAJTJA INDICE

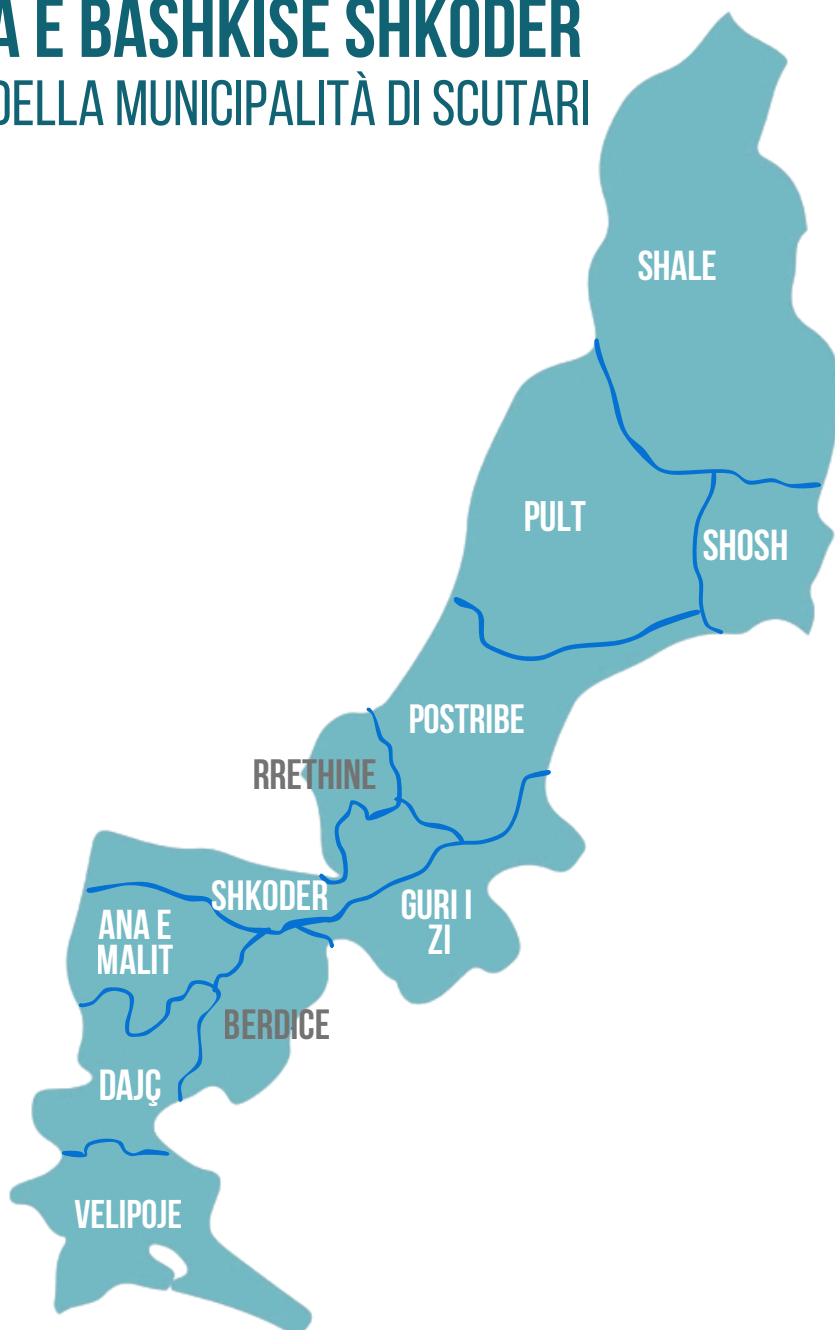
03

ÇËSHTJET KRYESORE TË IDENTIFIKUARA NE POSTRIBE, GUR I ZI DHE RRETHINA PRINCIPALI PROBLEMATICHE EMERSE A POSTRIBE, GUR I ZI E RRETHINA

 Mirëqenia Sociale dhe Shëndetësi Cura Sociale e Sanità	26
 Drejtësi dhe Ligjshmëri Giustizia e Legalità	34
 Kultura dhe Arsim Cultura e Educazione	38
 Infrastruktura dhe Zhvillimi Infrastrutture e Sviluppo	40
 Fuqizimi Ekonomik Empowerment economico	41

HARTA E BASHKISË SHKODER

CARTA DELLA MUNICIPALITÀ DI SCUTARI



Sipas të dhënave më të fundit të regjistrimit të vitit 2023, Bashkia Shkoder shtrihet në një sipërfaqe prej **873 km²** dhe ka një popullsi totale prej **102.434 banorësh**.

Shpërndarja sipas gjinisë

Meshkuj: 50.225 (49%)

Femra: 52.209 (51%)

Secondo i dati più recenti del censimento del 2023, la Bashkia di Scutari si estende su un'area di **873 km²** e ha una popolazione totale di **102.434 abitanti**.

Distribuzione di genere

Uomini: 50.225 (49%)

Donne: 52.209 (51%)

Konteksti

Territoret rurale të **Bashkisë Shkodër** përfaqësojnë një kontekst kompleks dhe heterogjen, të karakterizuar nga pabarazi të theksuara socio-ekonomike, sfida strukturore të zhvillimit dhe një prani e fortë e normave tradicionale gjinore.

Zona të ndryshme rurale të bashkisë, përfshirë njësitë administrative bregdetare, fushore dhe malore, përballen me probleme të përbashkëta, por edhe me **nevoja specifike të lidhura me pozicionin gjeografik**, nivelin e aksesit në shërbime dhe mundësitë ekonomike.

Gratë rurale luajnë një **rol qendror** në ekonominë familjare, bujqësore dhe në mirëmbajtjen e kohezionit social të komuniteteve, por ky rol mbetet kryesisht **i padukshëm dhe i nënvlerësuar**. Pjesëmarrja e tyre në vendimmarrje është e kufizuar, si në nivel familjar ashtu edhe në atë komunitar dhe institucional. Akses i kufizuar në arsim cilësor, formim profesional dhe punësim të denjë kontribuon në varësinë ekonomike dhe rrit rrezikun e përjashtimit social.

Mungesa ose **dobësia e shërbimeve publike**, veçanërisht në shëndetësi, mbrojtje sociale dhe shërbime psiko-sociale, ndikon drejtpërdrejt në mirëqenien e grave dhe vajzave.

Fenomeni i **emigracionit**, i përhapur sidomos mes të rinjve, ka krijuar boshllëqe demografike dhe ka rritur barrën e përgjegjësi mbi gratë që mbeten në territor. Në këtë kontekst, dhuna me bazë gjinore shpesh mbetet e padukshme dhe e nën-raportuar, për shkak të izolimit, mungesës së informacionit dhe frikës nga stigmatizimi. **Gratë Roma dhe Egjiptiane** shpesh përjashtohen nga tregu formal i punës dhe kanë akses të kufizuar në arsim dhe shërbime, duke u përballur me paragjykime njëkohësisht etnike dhe gjinore. **Gratë me aftësi të kufizuara** kanë barriera fizike për të aksesuar shërbime, stigma të forta dhe norma familjare që i mbajnë të mbyllura në shtëpi. **Gratë e moshuara** në fshat, shpesh të mbetura vetëm me fëmijë emigrantë dhe pa pension të mjaftueshëm, varen nga kujdesi informal (kryesisht nga gra të tjera të familjes) dhe janë të ekspozuara ndaj izolimit dhe dhunës psikologjike apo ekonomike.

Ky realitet e bën të domosdoshme një **qasje të integruar** dhe të ndjeshme ndaj gjinisë në politikat vendore, duke marrë parasysh dallimet territoriale dhe duke vendosur gratë rurale në qendër të strategjive të zhvillimit të qëndrueshëm të Bashkisë Shkodër.

Contesto

I territori rurali del **Comune di Scutari** rappresentano un contesto complesso ed eterogeneo, caratterizzato da forti disuguaglianze socio-economiche, sfide strutturali allo sviluppo e una presenza radicata di norme tradizionali di genere.

Le diverse aree rurali del Comune, incluse le unità amministrative costiere, di pianura e montane, affrontano problematiche comuni, ma anche **bisogni specifici legati alla posizione geografica**, al livello di accesso ai servizi e alle opportunità economiche.

Le **donne rurali** svolgono un **ruolo centrale** nell'economia familiare e agricola e nel mantenimento della coesione sociale delle comunità, ma tale ruolo rimane in larga parte **invisibile e sottovalutato**. La loro partecipazione ai processi decisionali è limitata, sia a livello familiare sia comunitario e istituzionale. L'accesso ridotto a un'istruzione di qualità, alla formazione professionale e a un'occupazione dignitosa contribuisce alla dipendenza economica e aumenta il rischio di esclusione sociale.

La carenza o la **debolezza dei servizi pubblici**, in particolare nei settori della sanità, della protezione sociale e dei servizi psicosociali, incide direttamente sul benessere di donne e ragazze.

Il fenomeno dell'**emigrazione**, diffuso soprattutto tra i giovani, ha prodotto vuoti demografici e ha aumentato il carico di responsabilità sulle donne che rimangono sul territorio. In questo contesto, la violenza di genere resta spesso invisibile e sotto-denunciata, a causa dell'isolamento, della mancanza di informazioni e del timore dello stigma. Le **donne rom ed egiziane** sono spesso escluse dal mercato del lavoro formale e hanno un accesso limitato all'istruzione e ai servizi, dovendo affrontare pregiudizi sia etnici che di genere. Le **donne con disabilità** si trovano ad affrontare barriere fisiche nell'accesso ai servizi, forti stigmi e norme familiari che le tengono confinate nelle loro case. Le **donne anziane** nelle aree rurali, spesso lasciate sole con figli migranti e senza pensioni adeguate, dipendono da cure informali (principalmente da altre donne della famiglia) e sono esposte all'isolamento e alla violenza psicologica o economica.

Questo quadro rende indispensabile un **approccio integrato** e sensibile al genere nelle politiche locali, capace di valorizzare le differenze territoriali e di collocare le donne rurali al centro delle strategie di sviluppo sostenibile del Comune di Scutari.

Metodologjia

Agjendat e Grave Rurale janë realizuar në kuadër të projektit “**Mbështetje për barazinë gjinore, të drejtat dhe fuqizimin ekonomik të grave rurale në veri të Shqipërisë**” AID 12819, i financuar nga Agjencia Italiane për Bashkëpunim dhe Zhvillim dhe i zbatuar nga CIES Onlus në partneritet me COSPE, Gruaja tek Gruaja dhe Hapa të Lehtë.

Hartimi i Agjendës për Bashkinë Kurbin është zhvilluar **drejtpërdrejt nga 55 gratë**, të moshave dhe shtresave të ndryshme shoqërore, me vëmendje të veçantë ndaj grupeve të marginalizuara (nënat e vetme, gratë e moshuara dhe të rinjtë e zonave të thella rurale), me lehtësimin e stafit të organizatës **Gruaja tek Gruaja** dhe **CIES** në Velipoje, Trush, Berdica e Dajc dhe **Hapa te Lehte** dhe **COSPE** në Postribe, Gur i zi dhe Rrethina.

Gratë u përfshinë në një **proces pjesëmarrës të ndarjes dhe bashkëpunimit**, që kombinon të dhënat ekzistuese me zërin e grave dhe vajzave të komunitetit. Procesi u bazua në parimet e barazisë gjinore, përfaqësimit të barabartë dhe pjesëmarrjes gjithëpërfshirëse në vendimmarrje, duke garantuar për gratë pjesëmarrëse **një hapësirë të mbrojtur për shprehje të lirë dhe demokratike**.

Qasja metodologjike përfshin **4 faza të veçanta**:

1. **Analiza e kontekstit**: shqyrtimi i dokumenteve bashkiake, statistikave dhe raporteve institucionale për të kuptuar sfidat strukturore.
2. **Konsultimet komunitare**: takime me gra dhe vajza nga të gjitha njësitë administrative për të identifikuar problemet më të rëndësishme në fushat e shërbimeve sociale, shëndetësisë, punësimit, arsimit dhe infrastrukturës.
3. **Analiza dhe formulimi i rekomandimeve**: përkthimi i rezultateve të procesit të zhvilluar me gratë në propozime konkrete politike dhe institucionale për bashkinë dhe aktorët vendorë.
4. **Veprimet pilot**: realizimi i një mikroprojekti komunitar të identifikuar nga vetë gratë për t’iu përgjigjur një nevojë të tyre.

Të dhënat u përpunuan sipas qasjes “**problematicë > ndikim gjinor > zgjidhje e propozuar**”, duke ndërtuar për çdo fushë tematike një strukturë që lidh sfidat me pasojat gjinore dhe aktorët përgjegjës. Rezultatet përfundimtare u përmbledhën në **tabela tematike** që shërbejnë si bazë për planifikim, advokim dhe buxhetim me ndjeshmëri gjinore.

Metodologia

Le Agende delle Donne Rurali sono state realizzate nell’ambito del progetto “**Sostegno all’uguaglianza di genere, ai diritti e all’empowerment economico delle donne rurali nel nord dell’Albania**” AID 12819, finanziato dalla Agenzia Italiana per la Cooperazione allo Sviluppo e implementato dal CIES Onlus in partnership con COSPE, Gruaja tek Gruaja e Hapa te Lehte.

La **redazione dell’Agenda** per il Comune di Scutari è stata realizzata **direttamente da 55 donne**, di diverse età ed estrazione sociale, con particolare attenzione ai gruppi marginalizzati (madri single, donne anziane e giovani delle aree rurali più remote) con la facilitazione del personale di **Gruaja tek Gruaja** e **CIES** per l’area di Velipoje, Trush, Berdica e Dajc e di **Hapa te Lehte** e **COSPE** per le aree di Postribe, Gur i zi e Rrethina.

Le donne sono state coinvolte in un **percorso partecipato di condivisione**, che combina i dati esistenti con la voce delle donne e delle ragazze della comunità. Il processo si è basato sui principi di uguaglianza di genere, pari rappresentanza e partecipazione inclusiva ai processi decisionali, garantendo alle donne partecipanti uno **spazio protetto di espressione libera e democratica**.

L’approccio metodologico include infatti **4 fasi distinte**:

1. **Analisi contestuale**: esame dei documenti comunali, delle statistiche e dei rapporti istituzionali per comprendere le sfide strutturali.
2. **Consultazioni comunitarie**: incontri con donne e ragazze provenienti da tutte le unità amministrative per identificare i problemi più rilevanti nei settori dei servizi sociali, della sanità, dell’occupazione, dell’istruzione e delle infrastrutture.
3. **Analisi e formulazione delle raccomandazioni**: traduzione dei risultati del percorso svolto con le donne in proposte politiche e istituzionali concrete rivolte al comune e agli attori locali.
4. **Azioni pilota**: realizzazione di un microprogetto comunitario identificato dalle donne per rispondere ad un loro bisogno.

I dati sono stati elaborati secondo l’approccio “**problematica > impatto di genere > soluzione proposta**”, costruendo per ogni area tematica una struttura che collega le sfide alle conseguenze di genere e agli attori responsabili. I risultati finali sono stati sintetizzati in **tabelle tematiche** che fungono da base per la pianificazione, l’advocacy e la definizione di bilanci sensibili al genere.

Axhenda e Grave Rurale Agenda delle Donne Rurali

Agjenda e Grave Rurale të Shkodrës ka një strukturë të ndryshme krahasuar me ato të përgatitura në Bashkitë e tjera të përfshira në projektin AID 12819. Territori i saj është shumë i madh dhe kompleks, ku të gjithë partnerët e projektit kanë ndërhyrë, duke vepruar në njësi administrative të ndryshme.

Më konkretisht, **CIES dhe GtG** krijuan një Grup Burimi me gra nga zonat e **Velipojës, Trushit, Berdicës dhe Dajçit**, duke përfshirë 29 gra. Ndërkohë, **COSPE dhe HtL** kanë punuar në territoret e **Postribës, Gurit të Zi dhe Rrethinës**, duke përfshirë edhe 26 gra të tjera.

Ky aspekt operacional bëri të nevojshme strukturuar një dokument që të ishte në gjendje të pasqyronte gjerësisht atë që ishte punuar nga të **dy Grupet Burimi**, si në aspektin e prioritetëve dhe problemeve të dalura, ashtu edhe, mbi të gjitha, me referencë të zgjidhjet e mundshme për t'i adresuar ato, në një perspektivë të vlerësimit të rolit social dhe ekonomik të grave.

Më poshtë do të jetë e mundur të lexohet në mënyrë të radhitur gjithë ajo që është punuar nga Grupi Burimi i koordinuar nga CIES dhe GtG dhe më pas gjithë ajo që ka dalë gjatë rrugëtimit të realizuar nga Grupi Burimi i koordinuar nga COSPE dhe HtL.

L'Agenda delle Donne Rurali di Scutari ha una struttura differente rispetto a quelle elaborate nelle altre Municipalità coinvolte nel progetto AID 12819. Il suo è infatti un territorio molto vasto e complesso nel quale tutti i partner di progetto sono intervenuti, operando in differenti unità amministrative.

Più in particolare **CIES e GtG** hanno costituito un Gruppo Risorsa con donne provenienti dalle aree di **Velipoje, Trush, Berdice e Dajç** coinvolgendo 29 donne. **COSPE e HtL** invece hanno lavorato nei territori di **Postribë, Gur i zi e Rrethina** coinvolgendo altre 26 donne.

Questo aspetto operativo ha reso necessario strutturare un documento che fosse in grado di riportare in modo ampio quanto elaborato dai **due Gruppi Risorsa**, sia in termini di priorità che di problematiche emerse, sia soprattutto con riferimento alle possibili soluzioni proposte per affrontarle in un'ottica di valorizzazione del ruolo sociale ed economico femminile.

Di seguito quindi sarà possibile leggere in sequenza tutto quanto elaborato dal Gruppo Risorsa coordinato da CIES e GtG e quindi tutto quanto è emerso durante il percorso realizzato dal Gruppo Risorsa coordinato da COSPE e HtL.

Çështjet kryesore të identifikuara nga Grupi i Burimore CIES/GtG

Principali
problematiche emerse
dal Gruppo Risorsa
CIES/GtG



Fuqizimi
Ekonomik
Empowerment
economico



Mirëqenia
Sociale
Cura
Sociale



Infrastruktura
dhe Zhvillimi
Infrastrutture e
Sviluppo



Drejtësi dhe
Ligjshmëri
Giustizia e
Legalità

Velipoje – Trush – Berdice – Dajc



Parandalimi i shfrytëzimit dhe promovimi i punës së sigurt për gratë dhe vajzat

Prevenzione dello sfruttamento e promozione dell'occupazione sicura per donne e ragazze

Në Velipojë dhe fshatrat përreth, punësimi i grave dhe vajzave lidhet pothuaj ekskluzivisht me **sezoinin turistik veror** dhe me sektorin e shërbimeve.

Ato angazhohen kryesisht në pastrim dhomash, punë pjatlarëse, ndihmëskamarierë, punë në kuzhinë, bare dhe restorante, apo në pika të vogla shitjeje. Këto vende pune karakterizohen shpesh nga mungesa totale e kontratave, ose nga **kontrata formale vetëm “në letër”**, ku nuk pasqyrohen orët reale të punës dhe niveli i pagës.

Gratë punojnë në orare të zgjatura, deri në **12-14 orë në ditë** në kulmin e sezonit, pa pagesë shtesë për orët e vona dhe pa pushime javore. **Pagesat janë të ulëta** dhe kryesisht në dorë, pa derdhje kontributesh në sigurime shoqërore.

Pas mbylljes së sezonit, **mbyllen edhe vendet e punes**, duke mos garantuar ndonjë eksperiencë të formalizuar në CV, duke mos krijuar kapital social e profesional që do t'u hapte rrugë punësimit formal gjatë pjesës tjetër të vitit.

Qasja Gjimore

Kjo problematikë ka një dimension të thellë gjinor sepse prek në mënyrë disproporcionale **gratë dhe vajzat** dhe lidhet drejtpërdrejt me rolet tradicionale që u atribuohen atyre në ekonomi dhe në shoqëri.

Në Velipojë, gratë dhe vajzat janë të përqendruara pothuajse ekskluzivisht në **punë të padukshme, të nënvlerësuara dhe pa status**, si pastrimi, larja e enëve, gatimi dhe shërbimet ndihmëse, të cilat shihen ende si “punë natyrale për gratë”. Për këtë arsye, këto pozicione rrallëherë shihen si punë që kërkojnë **mbrojtje ligjore, kontrata, kushte të sigurta apo pagesë të drejtë**.

Natyren e këtij **diskriminimi** e thellon edhe sezonaliteti: puna e grave në sezon nuk njihet si përvojë formale, nuk dokumentohet dhe nuk i ndihmon ato të hyjnë në tregun formal të punës gjatë pjesës tjetër të vitit. Si pasojë, gratë mbeten të bllokuara në të njëjtin cikël **varësie dhe pasigurie**, pa mundësi të ndërtojnë karrierë ose të fitojnë stabilitet ekonomik. Për këtë arsye, problematika nuk mund të shihet thjesht si “shkelje e të drejtave të punëtorëve sezonalë”. Ajo lidhet me një strukturë të tërë ekonomike dhe sociale që mbështetet në **punën e lirë, të padukshme dhe të pambrojtur të grave**, një strukturë që riprodhon në mënyrë sistematike varësinë ekonomike, pabarazinë dhe rrezikun e dhunës ndaj tyre.

A Velipojë e nei villaggi circostanti, l'occupazione di donne e ragazze è legata quasi esclusivamente alla **stagione turistica estiva** e al settore dei servizi.

Esse sono impiegate principalmente nelle pulizie delle camere, nella lavanderia, come aiuto cameriera, in cucina, nei bar e ristoranti, o in piccoli punti vendita. Questi posti di lavoro sono spesso caratterizzati dalla totale assenza di contratti, oppure da **contratti formali solo “sulla carta”**, che non riflettono le ore effettive di lavoro né il livello retributivo.

Le donne lavorano orari prolungati, fino a **12-14 ore al giorno** nei periodi di picco stagionale, senza pagamento aggiuntivo per le ore serali e senza giorni di riposo settimanale. I **salari sono bassi** e prevalentemente pagati in contanti, senza versamenti contributivi alla sicurezza sociale.

Al termine della stagione, **i posti di lavoro chiudono**, senza garantire alcuna esperienza formalizzata nel CV e senza creare capitale sociale e professionale che possa favorire l'accesso a un'occupazione formale durante il resto dell'anno.

Prospettiva di Genere

Questa problematica ha una profonda dimensione di genere perché colpisce in modo sproporzionato **donne e ragazze** ed è direttamente legata ai ruoli tradizionali a loro attribuiti nell'economia e nella società.

A Velipojë, donne e ragazze sono concentrate quasi esclusivamente in **lavori invisibili, sottovalutati e senza status**, come pulizie, lavaggio dei piatti, cucina e servizi di supporto, considerati ancora “lavori naturali per le donne”. Per questo motivo, queste posizioni raramente sono riconosciute come lavori che richiedono **tutela legale, contratti, condizioni sicure o retribuzione equa**.

La natura di questa **discriminazione** è accentuata anche dalla stagionalità: il lavoro delle donne non è riconosciuto, non viene documentato e non le aiuta ad accedere al mercato del lavoro formale durante il resto dell'anno. Di conseguenza, le donne rimangono intrappolate nello stesso ciclo di **dipendenza e insicurezza**, senza possibilità di costruire una carriera o di raggiungere stabilità economica. La problematica non può essere vista semplicemente come una “violazione dei diritti dei lavoratori stagionali”. Essa riguarda un'intera struttura economica e sociale che si basa sul **lavoro gratuito, invisibile e non protetto** delle donne, che riproduce dipendenza economica, disuguaglianza e rischio di violenza nei loro confronti.



Parandalimi i shfrytëzimit dhe promovimi i punës së sigurt për gratë dhe vajzat

Prevenzione dello sfruttamento e promozione dell'occupazione sicura per donne e ragazze

Problemët Problemi

- Punësimi sezonal, joformal dhe shfrytëzimi i grave dhe vajzave në sektorin e turizmit dhe shërbimeve në Velipojë
- Lavoro stagionale e informale e sfruttamento di donne e ragazze nel settore turistico e dei servizi a Velipojë

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Plani lokal për punësim të sigurt dhe të formalizuar të grave në sektorin e turizmit (Velipojë) me standarde minimale për kontratat, pagat, oraret dhe kontributet.
- Fushata informuese para-sezonale mbi të drejtat, kontratat dhe mënyrat e ankesës.
- Takime me bizneset turistike për të rritur ndërgjegjësimin mbi detyrimet ligjore dhe për të promovuar formalizimin e punës.
- Inspektime të synuara gjatë sezonit mbi oraret, pagat, kontributet dhe kushtet e punës.
- Pikë kontakti/helpdesk për mbështetje ligjore dhe psiko-sociale dhe raportim të rasteve të shfrytëzimit ose dhunës.
- Trajnime të shkurtra para-sezonale për të përmirësuar aftësitë dhe kapacitetin negociues për pagat.
- Promovimi publik i bizneseve “miqësore me barazinë gjinore” përmes certifikatave dhe fushatave.
- Piano locale per occupazione sicura e formalizzata delle donne nel turismo (Velipojë) con standard minimi su contratti, salari, orari e contributi.
- Campagna informativa pre-stagionale su diritti, contratti e modalità di reclamo.
- Incontri con aziende turistiche per sensibilizzare sugli obblighi legali e promuovere la formalizzazione.
- Ispezioni mirate durante la stagione su orari, salari, contributi e condizioni di lavoro.
- Punto di contatto/helpdesk per supporto legale e psicosociale e segnalazione di sfruttamento o violenze.
- Formazione breve pre-stagionale per migliorare competenze e capacità di negoziazione salariale.
- Promozione pubblica di aziende “amiche della parità di genere” tramite certificazioni e campagne.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Drejtoria e Punës dhe Zhvillimit Ekonomik
- QFP Shkodër (Zyra e Punës)
- OJF-të për gratë dhe zhvillimin ekonomik (p.sh. organizata komunitare)
- Shkollat, qendrat komunitare dhe qendrat kulturore
- Bizneset lokale dhe microbizneset udhëhequr nga gra
- Institucionet për arsimin profesional dhe trajnimin e aftësive
- Comune di Shkodër
- Direzione del Lavoro e dello Sviluppo Economico
- Ufficio del Lavoro di Shkodër (QFP)
- ONG per le donne e lo sviluppo economico (es. organizzazioni comunitarie)
- Scuole, centri comunitari e centri culturali
- Imprese locali e microimprese gestite da donne
- Istituzioni per l'istruzione professionale e la formazione delle competenze

Prioritet 1
Priorità 1



Promovimi i punësimit të qëndrueshëm dhe të vazhdueshëm për gratë dhe vajzat

Promozione di occupazione stabile e continuativa per donne e ragazze

Ekonomia e Velipojës dhe fshatrave përreth është e ndërtuar mbi **një model tepër sezonal**: pjesa më e madhe e bizneseve hapen vetëm në muajt e verës dhe mbyllen nga tetori deri në prill.

Kjo do të thotë se gratë që punojnë në sezon mbeten të papuna për pjesën më të madhe të vitit. Gjatë dimrit ato rikthehen në **rolin ekskluziv të shtëpiakes**, pa të ardhura personale dhe pa perspektivë punësimi.

Në këto kushte, **varësia ekonomike** nga bashkëshorti apo nga remitancat vetëm sa thellohet: gratë nuk kanë mundësi të krijojnë kursime të tyre, nuk kanë të ardhura për të investuar në arsim, shëndet, transport apo aktivitete personale.

Për **vajzat dhe gratë e reja**, modeli “punë verore + qëndrim në shtëpi dimrit” bëhet normë, duke e zëvendësuar idenë e karrierës apo profesionit afatgjatë me një cikël të përsëritur sezonal të **punës së pakualifikuar**.

Më të goditura janë **gratë kryefamiljare**, të cilat nuk mund ta mbajnë familjen vetëm me të ardhurat e sezonit, por njëkohësisht e kanë shumë më të vështirë të largohen nga zona për të kërkuar punë diku tjetër, për shkak të përgjegjësiave për fëmijët dhe mungesës së çdo forme mbështetjeje.

Qasja Gjimore

Mungesa e punësimit gjatë gjithë vitit në Velipojë dhe fshatrat përreth krijon një situatë që prek drejtpërdrejt dhe në mënyrë disproporcionale gratë dhe vajzat, duke prodhuar **pabarazi të thella gjimore**.

Modeli ekonomik i zonës, i bazuar pothuaj tërësisht në sezonin turistik veror, i detyron gratë të punojnë vetëm për disa muaj dhe t’i rikthehen rolit tradicional të shtëpisë për pjesën tjetër të vitit.

Kjo do të thotë se ato nuk kanë të ardhura të qëndrueshme, nuk fitojnë pavarësi ekonomike dhe nuk arrijnë të ndërtojnë një profil të qëndrueshëm profesional.

Gjatë dimrit, **shumë gra mbeten të izoluar në shtëpi**, duke e përjetuar veten thjesht si përkujdesëse të familjes dhe jo si pjesëmarrëse aktive në jetën ekonomike.

Kjo **varësi e detyruar** ndaj bashkëshortit, djalit, vëllait apo remitancave nga emigracioni zvogëlon fuqinë e tyre vendimmarrëse në familje, i zbeh mundësitë për të marrë vendime të pavarura dhe i bën më të prekshme ndaj **kontrollit dhe dhunës ekonomike**.

L’economia di Velipojë e dei villaggi circostanti si basa su un **modello fortemente stagionale**: la maggior parte delle attività apre solo nei mesi estivi e chiude da ottobre ad aprile. Ciò significa che le donne che lavorano durante la stagione rimangono disoccupate per gran parte dell’anno. Durante l’inverno ritornano al **ruolo esclusivo di casalinghe**, senza reddito personale e senza prospettive di occupazione.

In queste condizioni, la **dipendenza economica** dal marito o dalle rimesse si acuisce ulteriormente: le donne non hanno possibilità di creare propri risparmi, né di avere entrate da investire in istruzione, salute, trasporti o attività personali. Per le **ragazze** e le **donne giovani**, il modello “lavoro estivo + permanenza in casa d’inverno” diventa norma, sostituendo l’idea di carriera o di professione a lungo termine con un **ciclo stagionale ripetuto di lavoro non qualificato**.

Le più colpite sono le **donne capofamiglia**, che non possono mantenere la famiglia solo con i redditi stagionali e contemporaneamente hanno molte più difficoltà a spostarsi altrove per cercare lavoro, a causa delle responsabilità verso i figli e della mancanza di qualsiasi forma di sostegno.

Prospettiva di Genere

La mancanza di occupazione durante tutto l’anno a Velipojë e nei villaggi circostanti crea una situazione che colpisce direttamente e in modo sproporzionato donne e ragazze, generando **profonde disuguaglianze di genere**.

Il modello economico della zona, basato quasi interamente sulla stagione turistica estiva, costringe le donne a lavorare solo per alcuni mesi e a ritornare al ruolo tradizionale di casalinga per il resto dell’anno.

Ciò significa che non hanno redditi stabili, non acquisiscono autonomia economica e non riescono a costruire un percorso professionale duraturo.

Durante l’inverno, **molte donne rimangono isolate in casa**, vivendo sé stesse principalmente come custodi della famiglia e non come partecipanti attive alla vita economica.

Questa **dipendenza forzata** dal marito, dal figlio, dal fratello o dalle rimesse dall’emigrazione riduce il loro potere decisionale in famiglia, limita le possibilità di prendere decisioni autonome e le rende più **vulnerabili al controllo e alla violenza economica**.



Promovimi i punësimit të qëndrueshëm dhe të vazhdueshëm për gratë dhe vajzat

Promozione di occupazione stabile e continuativa per donne e ragazze

Problemët Problemi

- Mungesa e punësimit gjatë gjithë vitit në zonën e Velipojës
- Mancanza di occupazione durante tutto l'anno nella zona di Velipojë

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Krijimi i programeve të punësimit dimëror për gratë (artizanat, përpunim ushqimesh, guida lokale, shërbime komunitare).
- Subvencione bashkiake për mikrobiznese të drejtuara nga gra (bujtina, produkte artizanale, produkte ushqimore lokale).
- Trajtime dimërore të certifikueshme nga QFP Shkodër për profesionet me kërkesë në treg.
- Program "Grantet e Vogla për Gratë Kryefamiljare" për nisma familjare dhe vetëpunësim.
- Fushata informuese për mundësitë e punës formale në Shkodër/ dhe mbështetje me transport të organizuar.
- Creazione di programmi di lavoro invernale per donne (artigianato, trasformazione alimentare, guida locale, servizi comunitari).
- Sovvenzioni comunali per microimprese gestite da donne (pensioni, prodotti artigianali, prodotti alimentari locali).
- Formazioni invernali certificate dall'Ufficio del Lavoro di Shkodër per professioni richieste dal mercato.
- Programma "Piccoli Grant per Donne Capofamiglia" per iniziative familiari e autoimpiego.
- Campagna informativa sulle opportunità di lavoro formale a Shkodër e supporto con trasporto organizzato.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Drejtoria e Punës dhe Zhvillimit Ekonomik
- QFP Shkodër (Zyra e Punës)
- OJF-të për gratë dhe zhvillimin ekonomik (p.sh. organizata komunitare)
- Shkollat, qendrat komunitare dhe qendrat kulturore
- Bizneset lokale dhe mikrobizneset udhëhequr nga gra
- Institucionet për arsimin profesional dhe trajnimin e aftësive
- Comune di Shkodër
- Direzione del Lavoro e dello Sviluppo Economico
- Ufficio del Lavoro di Shkodër (QFP)
- ONG per le donne e lo sviluppo economico (es. organizzazioni comunitarie)
- Scuole, centri comunitari e centri culturali
- Imprese locali e microimprese gestite da donne
- Istituzioni per l'istruzione professionale e la formazione delle competenze

Prioritet 2
Priorità 2



Qasje e barabartë në kurse trajnimi dhe programe zhvillimi të aftësive

Accesso equo a corsi di formazione e programmi di sviluppo delle competenze

Në zonën e Velipojës ***mungon plotësisht oferta lokale e kurseve*** të formimit profesional, si publike ashtu edhe private (kuzhinë, reception, IT, guida turistike, artizanat, gjuhë të huaja, marketing digjital).

Kjo mungesë pengon gratë dhe vajzat të fitojnë aftësi profesionale të përdorshme në tregun e punës, duke i detyruar të mbeten të kufizuara në ***punë sezonale jo të kualifikuara*** ose në rolet tradicionale të kujdesit në shtëpi.

Edhe kur ekzistojnë programe kombëtare të punësimit, ato janë praktikisht të paarritshme për shkak të ***mungesës së transportit të përshtatshëm***, fleksibilitetit të orareve dhe mungesës së informimit lokal.

Përrjashtimi nga mundësitë e formimit dhe profesionale riprodhon dhe forcon pabarazitë gjinore në komunitet, duke kufizuar autonominë ekonomike, lëvizshmërinë dhe pjesëmarrjen sociale të grave.

Qasja Gjinore

Gratë përballen me ***pengesa strukturore dhe të përditshme*** që kufizojnë pjesëmarrjen e tyre: ngarkesa e punëve shtëpiake të papaguara, përgjegjësitë për kujdesin ndaj fëmijëve, mungesa e transportit të përshtatshëm, oraret jo të përshtatshme me angazhimet familjare dhe qasja e kufizuar në informacion mbi programet e disponueshme. Si pasojë, ***mundësitë ekzistuese mbeten teorike*** dhe të paarritshme.

Për vajzat dhe gratë e reja, kjo situatë nënkupton ***vonesë në zhvillimin e aftësive profesionale*** dhe në ndërtimin e rrugëve të karrierës; mungesa e certifikimeve të njohura i kufizon ato në punë sezonale jo të kualifikuara dhe jo të sigurta, duke reduktuar autonominë e tyre ekonomike dhe sociale. Për ***nënat kryefamiljare***, pamundësia për të marrë pjesë në kurse dhe programe trajnimi forcon ***varësinë ekonomike*** nga familja ose partnerët mashkull, duke krijuar një gjendje vulnerabiliteti struktural që përkthehet në ***ekspozim më të madh ndaj pabarazive***, përrjashtimit dhe rrezikut nga shfrytëzimi ose abuzimi ekonomik.

Gjithashtu, mungesa e ofertave lokale të trajnimit forcon ***stereotipet gjinore***: ideja se gratë mund të merren vetëm me punë shtëpiake ose sezonale riprodhohet vetë, duke kufizuar qasjen në role profesionale të kualifikuara dhe duke reduktuar praninë e grave në jetën ekonomike dhe komunitare.

Ndërhyrjet e synuara duhet të krijojnë jo vetëm ***kurse të aksesueshme***, por edhe të heqin pengesat specifike që gratë përballen, duke promovuar barazinë e mundësive, njohjen e aftësive dhe autonominë vendimmarrëse.

Nella zona di Velipojë ***manca completamente un'offerta locale di corsi*** di formazione professionale sia pubblici che privati (cucina, reception, IT, guida turistica, artigianato, lingue straniere, marketing digitale).

Questa carenza impedisce alle donne e alle ragazze di acquisire competenze professionali spendibili sul mercato del lavoro, costringendole a rimanere confinate in ***lavori stagionali non qualificati*** o nei ruoli tradizionali di cura domestica.

Anche quando esistono programmi nazionali di inserimento lavorativo, questi risultano praticamente inaccessibili a causa della ***manca di trasporti adeguati***, di flessibilità degli orari e di informazioni locali.

L'esclusione dalle opportunità formative e professionali riproduce e rafforza le disuguaglianze di genere nella comunità, limitando autonomia economica, mobilità e partecipazione sociale delle donne.

Prospettiva di Genere

Le donne affrontano ***ostacoli strutturali e quotidiani*** che limitano la loro partecipazione: carichi di lavoro non retribuiti in casa, responsabilità di cura dei figli, mancanza di trasporti adeguati, orari non compatibili con gli impegni familiari e ridotta accessibilità alle informazioni sui programmi disponibili. Di conseguenza, le ***opportunità*** esistenti rimangono teoriche e ***inaccessibili***.

Per le giovani donne e le ragazze, questa situazione significa un ***ritardo nello sviluppo di competenze*** professionali e nella costruzione di percorsi di carriera; la mancanza di certificazioni riconosciute le confina in lavori stagionali poco qualificati e non sicuri, limitando la loro autonomia economica e sociale. Per ***le madri capofamiglia***, l'impossibilità di partecipare a corsi e programmi formativi rafforza la ***dipendenza economica*** dalla famiglia o da partner maschili, creando una condizione di vulnerabilità strutturale che si traduce in ***maggiore esposizione a disuguaglianze***, esclusione e rischio di sfruttamento o abusi economici.

Inoltre, l'assenza di offerte formative locali rafforza ***stereotipi di genere***: l'idea che le donne possano occuparsi solo di lavori domestici o stagionali si auto-riproduce, limitando l'accesso a ruoli professionali qualificati e riducendo la presenza femminile nella vita economica e comunitaria.

Interventi mirati devono quindi non solo creare ***corsi accessibili***, ma anche rimuovere gli ostacoli specifici che le donne affrontano, promuovendo parità di opportunità, riconoscimento delle competenze e autonomia decisionale.



Qasje e barabartë në kurse trajnimi dhe programe zhvillimi të aftësive

Accesso equo a corsi di formazione e programmi di sviluppo delle competenze

Problemët Problemi

- Asnjë ofertë lokale e kurseve profesionale publike ose private.
- Programet kombëtare të punësimit nuk janë të aksesueshme
- Gratë dhe vajzat mbeten të kufizuara në punë sezonale jo të kualifikuara ose në rolet tradicionale
- Riprodhimi i pabarazive gjinore dhe kufizimi i autonomisë ekonomike, lëvizshmërisë dhe pjesëmarrjes sociale.
- Nessuna offerta locale di corsi professionali pubblici o privati.
- Programmi di inserimento lavorativo nazionali non accessibili.
- Donne e ragazze confinate in lavori stagionali non qualificati o nei ruoli tradizionali.
- Riproduzione delle disuguaglianze di genere e limitazione di autonomia economica, mobilità e partecipazione sociale.

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Krijimi i një “Mini-Qendre të Formimit Profesional” në Velipojë me kurse në kuzhinë, reception, IT, artizanat dhe guidë turistike.
- Organizimi i kurseve të lëvizshme nga QFP Shkodër në shkollat lokale.
- Certifikime të shkurtra të njohura nga AKPA.
- Programi “Aftësi për Turizëm” për vajzat para sezonit turistik.
- Rihapja e kurseve dhe aktiviteteve sociale në Kishën lokale si hapësirë e sigurt dhe gjithëpërfshirëse.
- Transport i subvencionuar për pjesëmarrëset.
- Kuotat gjinore në përfshirjen në kurse profesionale.
- Creazione di una “Mini-Centro di Formazione Professionale” a Velipojë con corsi di cucina, reception, IT, artigianato e guida turistica.
- Organizzazione di corsi mobili da parte del QFP Shkodër nelle scuole locali.
- Certificazioni brevi riconosciute da AKPA.
- Programma “Competenze per il Turismo” per ragazze prima della stagione turistica.
- Riattivazione di corsi e attività sociali presso la Chiesa locale come spazio sicuro e inclusivo.
- Trasporto sovvenzionato per le partecipanti.
- Quote di genere per la partecipazione ai corsi professionali.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- QFP Shkodër
- AKPA.
- Bashkia Shkodër – Drejtoria e Zhvillimit Ekonomik.
- OJF të specializuara në formim profesional.
- Bizneset turistike lokale.
- QFP Shkodër
- AKPA.
- Bashkia Shkodër – Direzione Sviluppo Economico.
- OJF specializzate in formazione professionale.
- Imprese turistiche locali.

Prioritet 3
Priorità 3



Përmirësimi i linjave urbane të lidhjes me zonat e brendshme dhe të largëta

Miglioramento delle linee urbane di collegamento con le zone interne e remote

Mungesa ose **frekuenca shumë e ulët e linjave të transportit** publik nga fshatrat e Velipojës drejt Shkodrës apo qendrave të tjera urbane është një pengesë kryesore për gratë dhe vajzat.

Ato nuk mund të udhëtojnë lehtësisht për të punuar jashtë zonës, as për të marrë pjesë në kurse profesionale, trajnime, takime informuese apo veprimtari të tjera që organizohen zakonisht në qytet.

Gratë që nuk kanë **patentë ose makinë private** mbeten de facto të bllokuara brenda zonës dhe varen nga burri, vëllai apo persona të tjerë për çdo lëvizje të tyre.

Kjo situatë nuk është thjesht një problem infrastrukture; ajo përkthehet në një **pengesë shumë konkrete në aksesin e grave në arsim, punësim, shërbime sociale dhe shëndetësore**, duke thelluar hendekun gjinor.

Edhe kur programe punësimi apo kurse ekzistojnë në nivel rajonal, gratë rurale nuk mund t'i ndjekin dot ngaqë fizikisht nuk arrijnë të jenë aty ku ofrohen.

Qasja Gjinore

Mungesa e transportit publik në Velipojë dhe fshatrat përreth nuk është thjesht çështje infrastrukture; ajo prodhon një **hendek të thellë gjinor** në lëvizshmërinë, autonominë dhe mundësitë e grave. Për shumicën e tyre, lëvizja e lirë nuk është zgjedhje individuale, por një privilegj i varur nga fakti nëse familja ka makinë, kush e përdor atë dhe kush “lejohej” të udhëtojë vetëm.

Pikërisht gratë dhe vajzat janë ato që preken më shumë, sepse ato kanë më **pak akses në mjete transporti privat**, rrallë posedojnë patentë, dhe shpesh lëvizjet e tyre janë të kontrolluara nga burrat e familjes. **Mungesa e linjave të rregullta** i bllokoi në zonë, duke ua mbyllur rrugën qendrave të punës, kurseve profesionale, shërbimeve shëndetësore dhe sociale. Edhe kur ekzistojnë mundësi punësimi apo programe trajnime në Shkodër, për gratë rurale ato janë thjesht teorike, sepse fizikisht nuk mund të arrijnë aty.

Në thelb, **kufizimi i lëvizjes** bëhet **kufizim i zgjedhjes**: gratë nuk mund të punojnë, të mësojnë, të kërkojnë ndihmë, të marrin pjesë në jetën publike. Kjo i mban të varura ekonomikisht nga familja, i mbyll në shtëpi dhe i bën më të prekshme ndaj kontrollit dhe dhunës. Transporti i mangët, i kombinuar me normat patriarkale të zonës, kthehet në një mekanizëm të qetë por shumë efektiv të riprodhimit të pabarazisë gjinore.

La mancanza o la **frequenza molto bassa delle linee di trasporto** pubblico dai villaggi di Velipojë verso Shkodër o altri centri urbani rappresenta un ostacolo principale per donne e ragazze.

Esse non possono spostarsi facilmente per lavorare fuori dalla zona, né per partecipare a corsi professionali, formazioni, incontri informativi o altre attività che si svolgono solitamente in città. Le donne che non possiedono **patente o auto privata** rimangono di fatto bloccate all'interno della zona e dipendono dal marito, dal fratello o da altre persone per ogni loro spostamento.

Questa situazione non è semplicemente un problema di infrastrutture; si traduce in un **ostacolo concreto all'accesso delle donne a istruzione, lavoro, servizi sociali e sanitari**, approfondendo il divario di genere. Anche quando programmi di lavoro o corsi esistono a livello regionale, le donne rurali non possono parteciparvi perché fisicamente non riescono a raggiungere i luoghi in cui vengono offerti.

Prospettiva di Genere

La mancanza di trasporto pubblico a Velipojë e nei villaggi circostanti non è semplicemente una questione di infrastrutture; essa genera un **profondo divario di genere** nella mobilità, nell'autonomia e nelle opportunità delle donne. Per la maggior parte di esse, muoversi liberamente non è una scelta individuale, ma un privilegio legato al fatto che la famiglia possieda un'auto, a chi la utilizza e a chi “è autorizzata” a viaggiare da sola.

Proprio donne e ragazze sono quelle maggiormente colpite, perché hanno **meno accesso a mezzi privati**, possiedono raramente la patente e spesso i loro spostamenti sono controllati dagli uomini di famiglia. La **mancanza di linee regolari** le blocca nella zona, chiudendo loro la strada verso centri di lavoro, corsi professionali, servizi sanitari e sociali. Anche quando esistono opportunità di lavoro o programmi di formazione a Shkodër, per le donne rurali restano solo teoriche, perché fisicamente non possono raggiungerle.

In sostanza, la **limitazione della mobilità** diventa **limitazione della scelta**: le donne non possono lavorare, studiare, chiedere aiuto o partecipare alla vita pubblica. Questo le mantiene economicamente dipendenti dalla famiglia, confinate in casa e più vulnerabili al controllo e alla violenza. Il trasporto insufficiente, si trasforma in un meccanismo silenzioso ma molto efficace di riproduzione delle disuguaglianze di genere.



Përmirësimi i linjave urbane të lidhjes me zonat e brendshme dhe të largëta

Miglioramento delle linee urbane di collegamento con le zone interne e remote

Problemët Problemi

- Mungesa ose frekuenca shumë e ulët e transportit publik në Velipojë dhe fshatra.
- Mancanza o frequenza molto bassa del trasporto pubblico a Velipojë e nei villaggi.

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Vendosja e linjave të reja të transportit publik në orare të përshtatshme për gratë që ndjekin punë apo trajnime në Shkodër/Lezhë.
- Skema subvencionit për transport për vajzat që ndjekin shkollën e mesme ose kurse profesionale.
- Autobus komunitar për akses në shërbime sociale në Shkodër.
- Krijimi i stacioneve të sigurta me ndriçim dhe mbulim, sidomos pranë shkollave dhe qendrave të fshatrave.
- Marrëveshje me operatorët privatë për çmime të reduktuara për gratë kryefamiljare.
- Introduzione di nuove linee di trasporto pubblico con orari adatti alle donne che frequentano lavoro o corsi a Shkodër/Lezhë.
- Programma di sovvenzioni per il trasporto per le ragazze che frequentano la scuola secondaria o corsi professionali.
- Autobus comunitario per l'accesso ai servizi sociali a Shkodër.
- Creazione di stazioni sicure con illuminazione e copertura, soprattutto vicino a scuole e centri nei villaggi.
- Accordi con operatori privati per tariffe ridotte per donne capofamiglia

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Drejtoria e Transportit dhe Infrastrukturës
- Autoriteti Kombëtar i Transportit Publik
- OJF-të për gratë dhe zhvillimin komunitar
- Shkollat dhe qendrat komunitare në fshatra
- Operatorët privatë të transportit
- Policia lokale (siguria në stacione dhe gjatë rrugëve)
- Comune di Shkodër
- Direzione dei Trasporti e delle Infrastrutture
- Autorità Nazionale per i Trasporti Pubblici
- ONG per le donne e lo sviluppo comunitario
- Scuole e centri comunitari nei villaggi
- Operatori privati del trasporto
- Polizia locale (sicurezza nelle stazioni e lungo le tratte)

Prioritet 4
Priorità 4



Përmirësimi i sigurisë në rrugë dhe në lagje për gratë dhe vajzat

Miglioramento della sicurezza stradale e territoriale per donne e ragazze

Çështjet e **sigurisë në hapësirën publike**, mungesa e ndriçimit në rrugë, rrugët e dëmtuara, zonat e errëta, prania e personave të dehur apo të dhunshëm, mungesa e patrullimit të rregullt policor, kanë një efekt negativ duke kufizuar seriozisht lëvizjet e grave dhe vajzave në orët e vona, vajtja dhe dalja nga puna në sezon, pjesëmarrja në aktivitete mbrëmjeje apo thjesht lëvizja e lirë gjatë mbrëmjes konsiderohen të rrezikshme.

Familjet, nga **frika e ngacmimeve dhe dhunës**, shpesh nuk i lejojnë vajzat të shkojnë vetëm në kurse, takime apo punë, sidomos nëse këto zhvillohen jashtë fshatit ose në orare të vona.

Gratë që udhëtojnë në këmbë ose me biçikletë për në punë janë më të ekspozuara ndaj ngacmimeve verbale dhe fizike, deri edhe sulmeve seksuale. Kjo pasiguri në hapësirën publike është **një formë dhune strukturore gjinore**, duke i mbyllur në shtëpi dhe duke kontrolluar në mënyrë të heshtur kohën dhe lëvizshmërinë e tyre.

Qasja Gjinore

Pasiguria në hapësirat publike ka **dimension të qartë gjinor** sepse prek ndryshe dhe shumë më rëndë gratë dhe vajzat.

Mungesa e ndriçimit, rrugët e izoluara, prania e personave të dehur, mungesa e patrullimit policor – të gjitha këto elemente i kthejnë lëvizjet e grave në një aktivitet potencialisht të rrezikshëm.

Në komunitete tradicionale si Velipoja, ku reputacioni i vajzës është i ngusht i lidhur me “sjelljen publike”, **frika nga ngacmimet apo sulmet** bën që familjet të ndalojnë vajzat të dalin vetëm pasdite ose në mbrëmje.

Kjo do të thotë se ato nuk mund të punojnë në turne të vona, nuk mund të marrin pjesë në aktivitete komunitare dhe nuk mund të zhvillojnë pavarësinë e tyre personale.

Le problematike legate alla **sicurezza negli spazi pubblici**, la mancanza di illuminazione stradale, le strade danneggiate, le zone buie, la presenza di persone ubriache o violente e l'assenza di pattugliamenti regolari della polizia hanno un effetto negativo, limitando seriamente gli spostamenti di donne e ragazze nelle ore serali. Andare o tornare dal lavoro durante la stagione, partecipare ad attività serali o semplicemente muoversi liberamente di sera è considerato rischioso.

Le famiglie, per **paura di molestie e violenze**, spesso non permettono alle ragazze di recarsi da sole a corsi, incontri o al lavoro, soprattutto se questi si svolgono fuori dal villaggio o in orari tardivi.

Le donne che si spostano a piedi o in bicicletta per andare al lavoro sono maggiormente esposte a molestie verbali e fisiche, fino ad aggressioni sessuali. Questa insicurezza nello spazio pubblico costituisce una **forma di violenza strutturale** di genere, confinando le donne in casa e controllando in modo silenzioso il loro tempo e la loro mobilità.

Prospettiva di Genere

L'insicurezza negli spazi pubblici ha una **chiara dimensione di genere** perché colpisce in modo diverso e molto più pesante donne e ragazze. La mancanza di illuminazione, le strade isolate, la presenza di persone ubriache e l'assenza di pattugliamenti della polizia rendono gli spostamenti delle donne un'attività potenzialmente pericolosa.

Nei contesti tradizionali come Velipojë, dove la reputazione di una ragazza è strettamente legata al “comportamento pubblico”, la **paura di molestie o aggressioni** porta le famiglie a impedire alle ragazze di uscire da sole nel pomeriggio o di sera. Ciò significa che non possono lavorare in turni serali, partecipare ad attività comunitarie né sviluppare la propria autonomia personale.



Përmirësimi i sigurisë në rrugë dhe në lagje për gratë dhe vajzat

Miglioramento della sicurezza stradale e territoriale per donne e ragazze

Problemet Problemi

- Pasiguria në rrugë, zona të errëta, mungesë patrullimi policor
- Insicurezza nelle strade, zone buie, mancanza di pattugliamenti della polizia

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Instalimi i ndriçimit publik në rrugët kryesore dhe lagjet e errëta.
- Patrullime të rritura policore gjatë sezonit dhe në zonat e izoluara.
- Program lokal “Rrugë të Sigurta për Vajzat” (monitorim, raportim, rehabilitim rrugësh).
- Vendosje e kamerave të sigurisë në hapësirat më të rrezikshme.
- Fushata kundër ngacmimit në hapësirë publike, e ndjekur nga shkollat.
- Installazione di illuminazione pubblica nelle strade principali e nei quartieri bui.
- Pattugliamenti della polizia aumentati durante la stagione e nelle zone isolate.
- Programma locale “Strade Sicure per le Ragazze” (monitoraggio, segnalazione, riqualificazione delle strade).
- Installazione di telecamere di sicurezza nelle aree più pericolose.
- Campagna contro le molestie negli spazi pubblici, accompagnata dalle scuole.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Drejtoria e Transportit dhe Infrastrukturës
- Autoriteti Kombëtar i Transportit Publik
- OJF-të për gratë dhe zhvillimin komunitar
- Shkollat dhe qendrat komunitare në fshatra
- Operatorët privatë të transportit
- Policia lokale (siguria në stacione dhe gjatë rrugëve)
- Comune di Shkodër
- Direzione dei Trasporti e delle Infrastrutture
- Autorità Nazionale per i Trasporti Pubblici
- ONG per le donne e lo sviluppo comunitario
- Scuole e centri comunitari nei villaggi
- Operatori privati del trasporto
- Polizia locale (sicurezza nelle stazioni e lungo le tratte)

Prioritet 5
Priorità 5



Përmirësimi i aksesit në shërbime sociale dhe informim publik për gratë dhe vajzat

Miglioramento dell'accesso ai servizi sociali e all'informazione pubblica per donne e ragazze

Në Velipojë, **shërbimet sociale** janë ose të mungueshme, ose shumë **të kufizuara**. Nuk ka struktura të rregullta me psikolog, punonjës social apo qendra ditore, dhe nuk ekzistojnë pika të qarta informacioni ku qytetarët, veçanërisht gratë, mund të marrin udhëzime për të drejtat e tyre, për programet e punësimit, për mbështetjen sociale apo për procedurat administrative.

Po ashtu mungojnë **shërbimet e posaçme** për asistimin e qytetarëve në përdorimin e platformave online, në veçanti **eAlbania**, e cila sot është kanali kryesor për aplikime për dokumente, ndihmë ekonomike, regjistrim si të papunë, përfitime nga skemat sociale apo shërbime të tjera publike.

Kjo i prek sidomos gratë, të cilat shpesh kanë **nivel më të ulët të aftësive digjitale**, më pak akses në kompjuter, internet apo telefona inteligjentë, dhe shpesh edhe kontrolle familjare mbi përdorimin e pajisjeve.

Pa ndihmë konkrete, ato nuk arrijnë të aplikojnë për shërbime, të regjistrohesh në programe punësimi, të paraqesin ankesa apo të kërkojnë dokumente për pronën dhe familjen.

Në praktikë, **mungesa e shërbimeve** sociale dhe të informimit e **rrit varësinë** e grave nga burrat, fëmijët apo persona të tretë (shërbimeve që ua bën aplikimet kundrejt pagesës), dhe rrit rrezikun e abuzimeve ekonomike dhe juridike ndaj tyre.

Qasja Gjimore

Mungesa e shërbimeve sociale dhe e pikave të informimit publik godet drejtpërdrejt gratë, sepse ato janë grupi që e ka më shumë të nevojshme **asistencën institucionale**, por njëkohësisht grupi që ka aksesin më të kufizuar ndaj saj.

Shumë gra nuk kanë **aftësi digjitale**, nuk kanë telefon inteligjent ose internet, ose përdorimi i pajisjeve të tyre është i monitoruar nga familja. Për to, një aplikim në eAlbania nuk është thjesht një procedurë, është një **pengesë e pakapërcyeshme teknologjike**, financiare dhe sociale.

Mungesa e një zyre ku ato mund të marrin informacion apo ndihmë i lë pa rrugë të qartë për të regjistruar veten si të papuna, për të kërkuar mbështetje ekonomike, për të paraqitur një ankesë ose për të kërkuar dokumentet e pronësise.

Kur institucionet nuk janë të pranishme në zonë, **gratë detyrohen të varen nga persona të tretë** për dokumentet e tyre, shpesh burra të familjes, ndonjë fqinj, ose zyra shërbimesh që kërkojnë pagesë për shërbime që duhet të ishin falas. Kjo varësi krijon terren për abuzim ekonomik dhe manipulim.

A Velipojë, i **servizi sociali** sono assenti o **molto limitati**. Non esistono strutture regolari con psicologi, assistenti sociali o centri diurni, né punti informativi chiari dove i cittadini, in particolare le donne, possano ricevere indicazioni sui propri diritti, sui programmi di lavoro, sul sostegno sociale o sulle procedure amministrative.

Mancano anche **servizi specifici** per assistere i cittadini nell'uso delle piattaforme online, in particolare **eAlbania**, che oggi è il canale principale per richiedere documenti, aiuti economici, registrarsi come disoccupati, accedere a prestazioni sociali o ad altri servizi pubblici.

Questo colpisce soprattutto le donne, che spesso hanno **competenze digitali più basse**, minore accesso a computer, internet o smartphone, e talvolta controlli familiari sull'uso dei dispositivi.

Senza supporto concreto, esse non riescono a richiedere servizi, registrarsi a programmi di lavoro, presentare reclami o richiedere documenti relativi a proprietà e famiglia.

In pratica, la **mancanza di servizi** sociali e di informazione **aumenta la dipendenza** delle donne da mariti, figli o terzi (servizi che forniscono le richieste a pagamento) e incrementa il rischio di abusi economici e legali nei loro confronti.

Prospettiva di Genere

La mancanza di servizi sociali e di punti informativi colpisce direttamente le donne, perché esse sono il gruppo che necessita maggiormente dell'**assistenza istituzionale**, ma allo stesso tempo quello con accesso più limitato a tali servizi.

Molte donne non hanno **competenze digitali**, non possiedono uno smartphone o accesso a internet, oppure l'uso dei loro dispositivi è controllato dalla famiglia. Per loro, una richiesta su eAlbania non è semplicemente una procedura, ma un **ostacolo insormontabile di tipo tecnologico**, economico e sociale.

L'assenza di un ufficio dove possano ricevere informazioni o supporto le lascia senza una chiara via per registrarsi come disoccupate, richiedere sostegno economico, presentare reclami o ottenere documenti di proprietà. Quando le istituzioni non sono presenti sul territorio, le **donne sono costrette a dipendere da terzi** per i loro documenti, spesso mariti, vicini o uffici che richiedono pagamento per servizi che dovrebbero essere gratuiti. Questa dipendenza crea terreno fertile per abusi economici e manipolazioni.



Përmirësimi i aksesit në shërbime sociale dhe informim publik për gratë dhe vajzat

Miglioramento dell'accesso ai servizi sociali e all'informazione pubblica per donne e ragazze

Problemët Problemi

- Mungesa e shërbimeve sociale dhe ndihmës për shërbimet online eAlbania
- Mancanza di servizi sociali e di supporto per l'uso dei servizi online eAlbania

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Hapja e një “Qendre Informimi për Gratë” në Velipojë me psikolog, punonjës social dhe specialist digjital.
- Shërbime sociale të lëvizshme 2–3 herë në javë në fshatra (Baks Rrjoll, Pulaj, etj.).
- Trajnime praktike për përdorimin e eAlbania dhe të shërbimeve online.
- Manual lokal “Shërbimet publike”.
- Apertura di un “Centro Informativo per le Donne” a Velipojë con psicologo, assistente sociale e specialista digitale.
- Servizi sociali mobili 2–3 volte a settimana nei villaggi (Baks, Rrjoll, Pulaj, ecc.).
- Formazioni pratiche sull'uso di eAlbania e dei servizi online.
- Manuale locale “Servizi Pubblici”.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër – Drejtoritë: Arsimit, Shërbimet Sociale, Sporti dhe Kultura
- Shkollat lokale dhe qendrat komunitare
- OJF-të kulturore dhe sportive
- Komuniteti lokal dhe Kisha e Velipojës
- Qendra e Zhvillimit të Fëmijës
- Bashkia Shkodër – Direzioni: Edukacione, Servizi Sociali, Sport e Cultura
- Scuole locali e centri comunitari
- OJF culturali e sportive
- Comunità locale e Chiesa di Velipojë
- Qendra e Zhvillimit të Fëmijës

Prioritet 6
Priorità 6



Zhvillimi i hapësirave dhe shërbimeve publike për fëmijët, të rinjtë dhe gratë në Velipojë

Sviluppo di spazi e servizi pubblici per bambini, giovani e donne a Velipojë

Zhvillimi i hapësirave dhe shërbimeve publike për fëmijët, të rinjtë dhe gratë në Velipojë përfaqëson një **prioritet strategjik** për t'iu përgjigjur në mënyrë të integruar nevojave sociale, arsimore dhe të përfshirjes së komunitetit. **Mungesa e strukturave të dedikuara** për fëmijët, të rinjtë dhe gratë kufizon ndjeshëm pjesëmarrjen në jetën shoqërore, aksesin në punësim, formim profesional, aktivitete kulturore dhe sportive, duke kontribuar në izolim social dhe në **përforcimin e roleve tradicionale** gjinore.

Në këtë kontekst, reduktimi gradual i aktiviteteve komunitare të **Kishës lokale** ka thelluar më tej boshllëkun social. Për shumë vite, Kisha ka qenë një nga **hapësirat e pakta të pranuar dhe të aksesueshme** për gratë, vajzat dhe fëmijët, duke ofruar mundësi takimi, formimi dhe mbështetjeje. Mbyllja ose zvogëlimi i këtyre aktiviteteve nuk është zëvendësuar nga shërbime publike alternative, duke lënë shumë persona, veçanërisht gratë, pa vende të sigurta dhe të njohura ku të marrin pjesë në jetën komunitare.

Investimi në zhvillimin e **hapësirave dhe shërbimeve publike multifunkionale** do të thotë jo vetëm të plotësohen mungesat infrastrukturore, por edhe të rindërtohen rrjetet sociale, të krijohen mjedise të sigurta dhe gjithëpërfshirëse dhe të ofrohen mundësi të reja për rritje personale, pjesëmarrje dhe autonomi, veçanërisht për gratë, vajzat dhe të rinjtë, duke forcuar kohezionin social dhe duke promovuar barazinë gjinore në territor.

Qasja Gjinore

Mungesa e hapësirave dhe shërbimeve publike në Velipojë prodhon dhe riprodhon **pabarazi të thella** midis grave dhe burrave. Gratë dhe vajzat janë grupi më i prekur nga mungesa e çerdheve, kopshteve, hapësirave sportive, kulturore dhe komunitare, pasi mbi to bie pothuajse tërësisht **barra e punës së kujdesit** dhe kufizimi i lëvizjes jashtë shtëpisë. Në mungesë të shërbimeve publike për fëmijët, shumë gra detyrohen **të heqin dorë nga puna**, formimi profesional dhe pjesëmarrja në jetën publike.

Për **vajzat dhe gratë e reja**, mungesa e hapësirave të sigurta dhe të pranueshme shoqërisht kufizon zhvillimin e vetëbesimit, identitetit personal dhe rrjeteve sociale. Në mungesë të sportit, kulturës dhe aktiviteteve të strukturuara, ato mbeten më të izoluara brenda sferës familjare dhe i nënshtrohen një kontrolli më të fortë familjar mbi kohën, lëvizjet dhe marrëdhëniet.

Reduktimi i rolit komunitar të Kishës e ka përkeqësuar më tej këtë situatë, pasi ajo përfaqëson një nga hapësirat e pakta ku gratë mund të dilnin nga shtëpia dhe të merrnin pjesë në jetën komunitare pa u gjykuar.

Lo sviluppo di spazi e servizi pubblici per bambini, giovani e donne a Velipojë rappresenta una **priorità strategica** per rispondere in modo integrato ai bisogni sociali, educativi e di inclusione del territorio. La **carenza di strutture dedicate** all'infanzia, ai giovani e alle donne limita fortemente la partecipazione alla vita sociale, l'accesso al lavoro, alla formazione e alle attività culturali e sportive, contribuendo all'isolamento e al **rafforzamento dei ruoli tradizionali** di genere.

In questo contesto, la progressiva riduzione delle attività comunitarie della **Chiesa locale** ha ulteriormente accentuato il vuoto sociale: per anni essa ha rappresentato **uno dei pochi spazi accettati e accessibili** per donne, ragazze e bambini, offrendo occasioni di incontro, formazione e sostegno. La chiusura o il ridimensionamento di queste iniziative non è stato compensato da servizi pubblici alternativi, lasciando molte persone, in particolare le donne, prive di luoghi sicuri e riconosciuti per partecipare alla vita comunitaria.

Investire nello sviluppo di **spazi e servizi pubblici multifunzionali** significa quindi non solo colmare una carenza infrastrutturale, ma anche ricostruire reti sociali, creare ambienti sicuri e inclusivi e offrire nuove opportunità di crescita personale, partecipazione e autonomia, in particolare per donne, ragazze e giovani, rafforzando la coesione sociale e promuovendo l'uguaglianza di genere nel territorio.

Prospettiva di Genere

La mancanza di spazi e servizi pubblici a Velipojë produce e riproduce **profonde disuguaglianze** tra donne e uomini. Donne e ragazze sono il gruppo maggiormente colpito dall'assenza di asili nido, scuole dell'infanzia, spazi sportivi, culturali e comunitari, poiché su di loro ricade quasi interamente **il carico del lavoro di cura** e la limitazione della mobilità fuori casa. In assenza di servizi pubblici per l'infanzia, molte donne sono costrette a **rinunciare al lavoro**, alla formazione e alla partecipazione.

Per **le ragazze e le giovani donne**, la mancanza di spazi sicuri e socialmente accettati limita lo sviluppo dell'autostima, dell'identità personale e delle reti sociali. In assenza di sport, cultura e attività strutturate, esse restano più isolate all'interno della sfera domestica e subiscono un controllo familiare più forte sul tempo, sugli spostamenti e sulle relazioni.

La **riduzione del ruolo comunitario della Chiesa** ha ulteriormente aggravato questa condizione, poiché rappresentava uno dei pochi luoghi in cui le donne potevano uscire di casa e partecipare alla vita comunitaria senza essere giudicate.



Përmirësimi i aksesit në shërbime sociale dhe informim publik për gratë dhe vajzat Miglioramento dell'accesso ai servizi sociali e all'informazione pubblica per donne e ragazze

Problemët Problemi

Mungesë e çerdheve dhe strukturave për fëmijërinë e hershme, me vetëm një kopsht publik në dispozicion.
Mungesë e hapësirave dhe aktiviteteve sportive të dedikuara për vajza, vajza të reja dhe të rinj.
Mungesë e aktiviteteve kulturore dhe artistike për fëmijë, adoleshentë dhe gra.
Reduktim ose mbyllje e aktiviteteve komunitare që më parë ofroheshin nga Kisha, duke kufizuar hapësirat e sigurta për pjesëmarrjen e grave.

Mancanza di asili e strutture per la prima infanzia, con solo un kopsht pubblico disponibile.

Carenza di spazi e attività sportive dedicate a bambine, ragazze e giovani.

Assenza di attività culturali e artistiche per bambini, adolescenti e donne.

Riduzione o chiusura delle attività comunitarie precedentemente offerte dalla Chiesa, limitando gli spazi sicuri per la partecipazione femminile.

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Ndërtimi i çerdheve të reja dhe zgjerimi i kapacitetit të kopshtit ekzistues; krijimi i çerdheve sezonale për gratë e punësuar në sektorin e turizmit.
- Ndërtimi i fushave sportive komunitare, krijimi i klubeve sportive ekskluzivisht për vajza dhe gra, aktivitete sportive pas shkollës dhe programe verore me instruktore gra.
- Krijimi i një "Qendre Kulturore Komunitare" për gra dhe vajza, me kurse arti, muzike, teatri dhe vallëzimi, festivale lokale dhe klube leximi/aktivitete krijuese.
- Partneritet me Kishën lokale dhe institucionet publike për të rivendosur aktivitetet komunitare dhe për të ofruar alternativa publike ndaj atyre që më parë siguroheshin nga Kisha
- Costruzione di nuovi asili e ampliamento della capacità del kopsht esistente; creazione di asili stagionali per donne impiegate nel turismo.
- Realizzazione di campi sportivi comunitari, club sportivi esclusivamente femminili, attività sportive post-scolastiche e programmi estivi con istruttrici donne.
- Creazione di una "Centro Culturale Comunitario" per donne e ragazze, con corsi di arte, musica, teatro e danza, festival locali e club di lettura/attività creative.
- Partnership con la Chiesa locale e le istituzioni pubbliche per ripristinare attività comunitarie e fornire alternative pubbliche a quelle precedentemente offerte dalla Chiesa.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër – Drejtoritë: Arsimit, Shërbimet Sociale, Sporti dhe Kultura
- Shkollat lokale dhe qendrat komunitare
- OJF-të kulturore dhe sportive
- Komuniteti lokal dhe Kisha e Velipojës
- Qendra e Zhvillimit të Fëmijës
- Bashkia Shkodër – Direzioni: Edukacione, Servizi Sociali, Sport e Cultura
- Scuole locali e centri comunitari
- OJF culturali e sportive
- Comunità locale e Chiesa di Velipojë
- Qendra e Zhvillimit të Fëmijës

Prioritet 8
Priorità 8



Mbështetje për zgjidhjen e çështjeve juridike lidhur me pronësinë

Supporto per la risoluzione delle questioni giuridiche legate alla proprietà

Në Velipojë, **çështjet e pronësisë mbi tokën** janë të ndërlikuara dhe shpesh të **“ngrirë”** juridikisht. Shumë familje disponojnë vetëm AMTP-të e vjetra, pa certifikatë pronësie të regjistruar në hipotekë.

Tokat rrallë regjistrohen në emër të grave, të cilat shpesh i konsiderojnë ato si pronë të burrit ose të familjes së tij, edhe kur kanë kontribuar drejtpërdrejt. Në familjet e origjinës, vajzat shpesh vetë-përfshihen nga trashëgimia, duke besuar se pjesa e marrë me martesë është e mjaftueshme.

Kjo gjendje i lë **gratë pa pronë ligjore**, duke i privuar nga kredia, negociata, pavarësia ekonomike dhe sigurimi i të ardhurave. Në rast divorci, dhune ose vdekje bashkëshorti, ato **mbeten shpesh pa asnjë pasuri**.

Për shkak të mentaliteteve patriarkale dhe mungesës së formalizimit juridik, të drejtat e grave në pronë dhe trashëgimi ekzistojnë vetëm në letër, por jo në praktikë.

Qasja Gjimore

Çështjet e pronësisë janë **një nga format më të forta dhe më të rrënjosura të diskriminimit gjinor**. Edhe kur ligji është i qartë se gratë kanë të drejtë të barabartë në pronë dhe trashëgimi, praktikat lokale në Velipojë e mohojnë këtë të drejtë në mënyrë të heshtur, por sistematike.

Toka rrallë regjistrohet në emër të grave. Shumë prej tyre besojnë se toka “i takon burrit” ose “familjes së burrit”, edhe kur është përfutur gjatë martesës dhe është punuar nga vetë ato.

Nga ana tjetër, në familjet e origjinës, **vajzat shpesh e përjashtojnë veten nga trashëgimia** duke besuar se pajë e martesës është “kompensim” për të drejtat e tyre. Kjo vetëpërfshitim i detyruar nga normat patriarkale, i kombinuar me mungesën e regjistrimeve formale (AMTP të paregjistruar) lë shumicën e grave pa asnjë mjet të sigurt financiar.

Pa pronë në emrin e tyre, ato **nuk mund të marrin kredi**, nuk mund të investojnë, nuk mund të ndahen nga një martesë abuzive dhe nuk kanë asnjë garanci në rast fatkeqësish familjare.

Kjo është **një formë e qartë diskriminimi strukturor**: e drejta ekziston vetëm në letër, por jo në praktikë. Dhe për gratë e Velipojës, mungesa e pronësisë është një nga mënyrat më të forta për t'i mbajtur të varura dhe të pafuqishme.

A Velipojë, le **questioni di proprietà** della terra sono complesse e spesso **“congelate”** giuridicamente. Molte famiglie possiedono solo vecchi documenti AMTP, senza certificati di proprietà registrati.

Le **terre** sono **raramente intestate alle donne**, che spesso le considerano proprietà del marito o della famiglia di origine, anche quando vi hanno lavorato attivamente. Nelle famiglie di origine, le figlie si autoescludono spesso dall'eredità, ritenendo sufficiente la quota portata con il matrimonio. Questa situazione lascia le **donne senza diritti legali** sulla proprietà, limitando accesso al credito, strumenti di negoziazione, indipendenza economica e fonti di reddito. In caso di divorzio, violenza domestica o morte del coniuge, **le donne restano spesso prive di beni registrati**.

A causa di mentalità patriarcali e mancanza di formalizzazione giuridica, i diritti delle donne su proprietà e eredità esistono solo sulla carta, ma non nella realtà.

Prospettiva di Genere

Le questioni di proprietà rappresentano **una delle forme più radicate e marcate di discriminazione di genere**. Anche quando la legge riconosce alle donne uguali diritti su proprietà e eredità, le pratiche locali a Velipojë ne negano sistematicamente l'effettiva applicazione.

La terra è raramente registrata a nome delle donne, che spesso la considerano proprietà del marito o della famiglia di lui, anche se vi hanno lavorato durante il matrimonio.

Nelle famiglie di origine, **le figlie si autoescludono dall'eredità**, ritenendo che la quota portata con il matrimonio sia già un “compenso” sufficiente. Questo autoesclusione, imposta dalle norme patriarcali e dalla mancanza di registrazioni formali (AMTP non registrati), lascia la maggior parte delle donne prive di strumenti finanziari sicuri.

Senza proprietà a proprio nome, **le donne non possono accedere al credito**, investire, uscire da matrimoni abusivi o avere garanzie in caso di emergenze familiari.

Si tratta di una **forma evidente di discriminazione strutturale**: i diritti esistono solo sulla carta, ma non nella realtà. Per le donne di Velipojë, la mancanza di proprietà è uno dei principali meccanismi che le mantiene economicamente dipendenti e socialmente svantaggiate.



Mbështetje për zgjidhjen e çështjeve juridike lidhur me pronësinë

Supporto per la risoluzione delle questioni giuridiche legate alla proprietà

Problemët Problemi

- Toka e paregjistruar, AMTP të vjetra, gra të përjashtuara nga trashëgimia
- Terre raramente regjistruar në emrin e grave dhe vështirësi të aksesit të drejtave të pronësisë dhe trashëgimisë

Veprime të propozuara Azioni proposti

- Konsulencë juridike falas për gratë mbi pronësinë dhe trashëgiminë.
- Regjistrim masiv të AMTPve me prioritet për bashkëpronësi gjinore.
- Fushata komunitare mbi të drejtat e grave në pronë.
- Ndihmë praktike për aplikime në kadastra dhe eAlbania.
- Consulenza legale gratuita per le donne su proprietà e eredità.
- Registrazione massiva degli AMTP con priorità alla comproprietà di genere.
- Campagna comunitaria sui diritti delle donne alla proprietà.
- Assistenza pratica per le domande presso il Catasto e su e-Albania.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër.
- Agjencia Shtetërore e Kadastrës.
- OJF juridike dhe qendrat e ndihmës falas.
- LRM & Mekanizmi vendor.
- Comune di Scutari (Bashkia Shkodër)
- Agenzia Statale del Catasto
- ONG legali e centri di assistenza gratuita
- LRM & Meccanismo locale



Kapërcimi i pengesave për regjistrimin e grave si të papuna që kërkojnë punë Superamento degli ostacoli alla registrazione delle donne come disoccupate in cerca di lavoro

Procesi i regjistrimit të grave si kërkuese pune dhe përfshirja e tyre në kurset profesionale falas **është shumë më kompleks** se sa parashikohet në politikat zyrtare. Edhe pse në teori gratë rurale duhet të jenë përfitueset kryesore të trajnimeve, në praktikë ato përballen me **një sërë barrierash** që i përjashtojnë sistematikisht: kërkesa për përfundimin e arsimit 9-vjeçar, statusi i papunësisë i regjistruar dhe i azhurnuar, mungesa e dokumentacionit dhe procedurat burokratike të komplikuar që shpesh kërkojnë lëvizje drejt Shkodrës.

Për më tepër, disa **kategori grash përjashtohen automatikisht** nga përfitimi i kurseve: nënat që marrin ndihmë ekonomike si kujdestare të fëmijëve me aftësi të kufizuara ose përfituese të përfitimeve për fëmijë nën 5 vjeç. Ngarkesa e lartë e punës së papaguar të kujdesit për fëmijë, të moshuar, bashkëshortë me probleme shëndetësore ose persona me nevoja të veçanta e bën pothuaj të pamundur ndjekjen e kurseve që kërkojnë prezencë të përditshme.

Si pasojë, **gratë** që kanë më shumë nevojë për trajnime profesionale **mbeten jashtë sistemit**. Kjo gjendje riprodhon një cikël të mbyllur përjashtimi dhe varësie ekonomike: gratë nuk mund të zhvillojnë aftësi profesionale të certifikuara, nuk fitojnë pavarësi ekonomike dhe nuk kanë mundësi të përfshihen plotësisht në tregun e punës dhe në jetën sociale të komunitetit.

Qasja Gjinore

Kriteret administrative të ngurta, procedurat burokratike dhe politikat e përgjithshme të punësimit nuk marrin parasysh realitetin social dhe ekonomik të grave në Velipojë.

Shumë gra e kanë **ndërprerë shkollimin herët** për shkak të normave patriarkale dhe varfërisë, dhe kërkesa për dokumentacion të plotë përjashton automatikisht ato që kanë përjetuar pabarazi historike. Kërkesa për të qenë të regjistruara si të papuna injoron punën e papaguar të kujdesit, duke përjashtuar ato që kujdesen për fëmijë, të moshuar ose persona me aftësi të kufizuara.

Kategoritë tashmë të cenushme, si gratë që marrin ndihmë ekonomike si kujdestare, **përjashtohen** nga kurset profesionale, duke perpetuar varfërinë dhe varësinë ekonomike. Ngarkesa e lartë e punës së kujdesit e bën pothuaj të pamundur ndjekjen e kurseve me prezencë të përditshme. Në thelb, sistemi është i dizajnuar mbi **një model "ideal" të pjesëmarrësit**, me arsim të plotë, pa përgjegjësi kujdesi, me dokumente të azhurnuara dhe liri lëvizjeje, i paarrtshëm për shumë gra rurale.

Il **processo di registrazione** delle donne come disoccupate e della loro partecipazione ai corsi professionali gratuiti **risulta molto più complesso** di quanto previsto dalle politiche ufficiali. Pur essendo teoricamente le principali destinatarie dei percorsi formativi, nella pratica le donne rurali affrontano **una serie di ostacoli** che le escludono sistematicamente: la richiesta di aver completato almeno la scuola primaria di 9 anni, il possesso dello status di disoccupata aggiornata, la mancanza di documentazione adeguata e procedure burocratiche complesse che spesso richiedono spostamenti fino a Scutari.

Inoltre, alcune **categorie di donne** vengono **automaticamente escluse** dai corsi gratuiti: le madri che ricevono assistenza economica come caregiver di bambini con disabilità o beneficiarie di sostegno per figli sotto i 5 anni. L'elevato carico di lavoro non retribuito, legato alla cura di bambini, anziani, coniugi con problemi di salute o persone con bisogni speciali, rende quasi impossibile partecipare a corsi con presenza quotidiana obbligatoria.

Di conseguenza, **le donne** che avrebbero maggiormente bisogno di formazione professionale **rimangono escluse** dal sistema. Questa situazione riproduce un circolo vizioso di esclusione e dipendenza economica: le donne non riescono a sviluppare competenze certificate, non acquisiscono autonomia economica e rimangono marginalizzate nel mercato del lavoro e nella vita sociale del loro territorio.

Prospettiva di Genere

I **criteri amministrativi rigidi**, le procedure burocratiche e le politiche generali di impiego non tengono conto della realtà sociale ed economica delle donne a Velipojë.

Molte donne hanno **interrotto precocemente gli studi** a causa di norme patriarcali e povertà, e la richiesta di documentazione completa esclude automaticamente chi ha subito disuguaglianze storiche. Il requisito di essere registrate come disoccupate ignora il lavoro di cura non retribuito, escludendo chi si prende cura di bambini, anziani o persone con disabilità.

Le **categorie già vulnerabili**, come le donne che ricevono assistenza economica come caregiver, sono quindi **escluse** dai corsi professionali, perpetuando povertà e dipendenza economica. L'elevato carico di lavoro di cura rende quasi impossibile seguire corsi con presenza quotidiana. In sostanza, il sistema è progettato su **un modello "ideale" di partecipante**, con istruzione completa, senza responsabilità di cura, documenti aggiornati e libertà di spostamento, inaccessibile per molte donne rurali.



Kapërcimi i pengesave për regjistrimin e grave si të papuna që kërkojnë punë

Superamento degli ostacoli alla registrazione delle donne come disoccupate in cerca di lavoro

Problemët Problemi

- Pengesat në regjistrimin e grave si kërkuese pune dhe në përfshirjen e tyre në kurset profesionale falas të AKPA-së
- Ostacoli nella registrazione delle donne come disoccupate in cerca di lavoro e nella loro partecipazione ai corsi professionali gratuiti dell'AKPA

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Thjeshtimi i kriterëve për regjistrimin si kërkuese pune për gratë me ndërprerje të gjatë të punësimit.
- Rihapja e procedurave për gratë pa diplomë të shkollës 9vjeçare, nëpërmjet provimeve të verifikimit ose kurseve kompensuese të nivelit bazë.
- Heqja e përjashtimit të grave që marrin ndihmë ekonomike si kujdestare të fëmijëve me aftësi të kufizuara ose mbështetje materniteti.
- Vendosja e "trajnimve hibride" me orë fleksibël dhe module online për gratë me përgjegjësi të rënda të kujdesit.
- Shërbim i dedikuar i ndërmjetësimit nga Bashkia/GtG për të rinovuar lehtësisht statusin e të papunësuarit dhe për të ndihmuar me dokumentet e AKPA-së.
- Mbështetje me transport dhe kujdes fëmijësh gjatë orarit të trajnimeve për të rritur përfshirjen e grave rurale.
- Studime paraprake të personalizuara për të identifikuar pengesat individuale të secilës grua.
- Semplificazione dei criteri di registrazione come disoccupate per le donne con interruzioni prolungate dell'occupazione.
- Riapertura delle procedure per le donne senza diploma di scuola secondaria inferiore (9 anni) tramite esami di verifica o corsi compensativi di base.
- Eliminazione dell'esclusione delle donne che ricevono assistenza economica come caregiver di bambini con disabilità o per maternità.
- Introduzione di "formazioni ibride" con orari flessibili e moduli online per le donne con responsabilità di cura importanti.
- Servizio dedicato di mediazione da parte del Comune/GtG per facilitare il rinnovo dello status di disoccupata e l'assistenza con i documenti dell'AKPA.
- Supporto per trasporto e cura dei bambini durante le ore di formazione per aumentare la partecipazione delle donne rurali.
- Studi preliminari personalizzati per identificare gli ostacoli individuali di ciascuna donna.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër (Zyra e Punësimit Lokal, Shërbimet Sociale)
- AKPA Shkodër / Zyra Vendore e Punësimit
- VTC Shkodër (Qendra e Formimit Profesional Publik).
- OJF "Gruaja tek Gruaja" (facilitim, ndërmjetësim, transport, identifikim i grave).
- Drejtoria e Ndhmës Ekonomike / strukturat e mirëqenies sociale
- • Qendrat ditore dhe shërbimet e kujdesit për fëmijët
- Comune di Shkodër (Ufficio Locale per l'Impiego, Servizi Sociali)
- AKPA Shkodër / Ufficio Locale per l'Impiego
- VTC Shkodër (Centro di Formazione Professionale Pubblica)
- ONG "Gruaja tek Gruaja" (facilitazione, mediazione, trasporto, identificazione delle donne)
- Direzione dell'Assistenza Economica / strutture di welfare sociale
- Centri diurni e servizi di cura per l'infanzia

Prioritet 9
Priorità 9

VEPRIM PILOT

“Shtyllat e Dritës dhe Zërit” - Instalacion sensibilizues në Plazhin e Velipojës

Përmbledhje narrative e projektit

Projekti pilot synon të rrisë ndërgjegjësimin kundër dhunës me bazë gjinore përmes një instalacioni artistik publik në plazhin e Velipojës.

Pesë shtylla druri të ndriçuara me energji diellore dhe të shoqëruara me mesazhe edukative krijojnë një shteg simbolik për kalimtarët, ku ata ndalojnë, lexojnë dhe reflektojnë mbi dhunën, respektin dhe burimet e ndihmës, përfshirë linjën 129.

Në fund vendoset një panel fotografik me mbishkrimin **“Velipoja thotë JO dhunës”**, duke rritur përfshirjen dhe përhapjen e mesazhit në rrjetet sociale. Projekti ndërthur artin, edukimin dhe aktivizimin rinor në një ndërhyrje të qasshme për të gjitha grupmoshat.

Konteksti dhe nevoja për ndërhyrje

Dhuna me bazë gjinore mbetet e pranishme dhe shpesh e normalizuar në komunitet, përfshirë zonat turistike si Velipoja. Sezoni veror sjell mijëra qytetarë dhe pushues, por informacioni mbi të drejtat e viktimave, shenjat paralajmëruese dhe burimet e ndihmës është i kufizuar. Ndërhyrjet kreative në hapësira publike ofrojnë mundësi të mëdha për reflektim, dialog dhe ndërgjegjësim, duke e bërë plazhin një hapësirë edukative dhe simbolike.

Përshkrimi i aktiviteteve

- Përgatitja e pesë shtyllave druri (1.8-2m), të lyera portokalli dhe të pajisura me drita solare dhe fjongo dekorative.
- Vendosja e tabelave me mesazhe sensibilizuese: **“Dhuna nuk është dashuri”**, **“129 - Thirrja që shpëton një jetë”**, **“Respekto. Ndihmo. Mos hesht.”**
- Instalimi në rërë në distancë 2-3 metra, duke krijuar një shteg të dukshëm dhe të sigurt për ecje dhe lexim.
- Paneli fotografik përfundimtar si pikë ndërveprimi dhe shpërndarjeje të mesazhit.
- Përfshirja e nxënësve në informimin e qytetarëve dhe dokumentimin e aktivitetit me foto dhe video.
- Çmontimi dhe ruajtja e materialeve për përdorime të mëvonshme komunitare dhe shkollore.

AZIONE PILOTA

“Pilastr di Luce e Voce” - Installazione di sensibilizzazione sulla spiaggia di Velipojë

Sintesi narrativa del progetto

Il progetto pilota mira a sensibilizzare contro la violenza di genere attraverso un'installazione artistica pubblica sulla spiaggia di Velipojë.

Cinque pilastri di legno illuminati a energia solare, accompagnati da messaggi educativi, creano un percorso simbolico in cui i passanti possono fermarsi, leggere e riflettere su violenza, rispetto e risorse di aiuto, compresa la linea 129.

Alla fine del percorso è previsto un pannello fotografico con la scritta **“Velipoja dice NO alla violenza”**, per aumentare il coinvolgimento e la diffusione del messaggio sui social. Il progetto integra arte, educazione e attivismo giovanile in un intervento accessibile a tutte le età.

Contesto e necessità dell'intervento

La violenza di genere rimane diffusa e spesso normalizzata nelle comunità, comprese le zone turistiche come Velipojë. Durante la stagione estiva, migliaia di cittadini e turisti frequentano la spiaggia, ma le informazioni sui diritti delle vittime, segnali di allarme e risorse di supporto restano limitate. Interventi creativi negli spazi pubblici offrono un'ottima opportunità per riflessione, dialogo e sensibilizzazione, trasformando la spiaggia in uno spazio educativo e simbolico.

Descrizione delle attività

- Preparazione dei cinque pilastri di legno (1,8-2m), verniciati arancione e dotati di luci solari e fiocchi decorativi.
- Installazione di pannelli con messaggi: **“La violenza non è amore”**, **“129 - La chiamata che salva una vita”**, **“Rispetta. Aiuta. Non tacere.”**
- Collocazione sulla sabbia a distanza di 2-3 m, creando un percorso chiaro e sicuro per camminare e leggere.
- Pannello fotografico finale come punto di interazione e diffusione del messaggio.
- Coinvolgimento degli studenti nell'informare i cittadini e documentare l'attività con foto e video.
- Smontaggio e conservazione dei materiali per utilizzi futuri in scuole e attività comunitarie.

Qëllimi dhe objektivat

- Sensibilizimi i komunitetit kundër dhunës me bazë gjinore.
- Krijimi i një hapësire vizuale dhe edukative në plazh.
- Informimi mbi sjelljet e dhunshme dhe linjën e raportimit.
- Përfshirja aktive e të rinjve në aktivitete kreative komunitare.

Rezultatet e pritshme

- Vendorsja e instalacionit me pesë shtylla dhe ekspozimi i 300-1000 qytetarëve ndaj mesazheve.
- Rritja e ndërgjegjësimit publik dhe përfshirja aktive e të rinjve.

Risqet, vlerësimi dhe qëndrueshmëria

- Matja e suksesit përmes pjesëmarrjes së qytetarëve, dokumentimit vizual dhe analizës së angazhimit në rrjete sociale.
- Risqet kryesore: kushtet e motit, dëmtimi i materialeve dhe logjistika, të adresuara me planifikim paraprak dhe materiale rezistente.
- Qëndrueshmëria sigurohet përmes ripërdorimit të materialeve në aktivitete shkollore dhe komunitare, duke e kthyer projektin në një model të përsëritshëm sensibilizimi.

Obiettivi

- Sensibilizzare la comunità sulla violenza di genere.
- Creare uno spazio visivo ed educativo sulla spiaggia.
- Informare su comportamenti violenti e linee di supporto.
- Coinvolgere attivamente i giovani in attività creative comunitarie.

Risultati attesi

- Installazione dei cinque pilastri e esposizione di 300-1000 cittadini ai messaggi.
- Aumento della consapevolezza pubblica e del coinvolgimento giovanile.

Rischi, valutazione e sostenibilità

- Misurazione del successo tramite partecipazione, documentazione visiva e analisi dell'impegno sui social.
- Principali rischi: condizioni meteorologiche, danneggiamento dei materiali e logistica, mitigati con pianificazione e materiali resistenti.
- La sostenibilità è garantita dal riutilizzo dei materiali in attività scolastiche e comunitarie, rendendo il progetto un modello replicabile di sensibilizzazione.

Çështjet kryesore të identifikuara nga Grupi i Burimore COSPE/HtL

Principali
problematiche emerse
dal Gruppo Risorsa
COSPE/HtL



Mirëqenia
Sociale
Cura
Sociale



Drejtësi dhe
Ligjshmëri
Giustizia e
Legalità



Kultura dhe
Arsim
Cultura e
Educazione



Infrastruktura
dhe Zhvillimi
Infrastrutture
e Sviluppo



Fuqizimi
Ekonomik
Empowerment
economico

Posttribe – Gur i zi – Rrethina



Forcimi dhe decentralizimi i mbështetjes sociale për luftimin e varfërisë në zonat rurale *Rafforzamento e decentralizzazione del sostegno sociale per contrastare la povertà nelle aree rurali*

Prioriteti i identifikuar lidhet me forcimin dhe decentralizimin e mbrojtjes sociale për të luftuar varfërinë në zonat rurale, ku familjet vulnerabël përballen me ***një kombinim vështirësish ekonomike, izolimi territorial dhe akses të kufizuar në shërbime***.

Mungesa e mbështetjes sociale të strukturuar, e kombinuar me mungesën e punonjësve socialë të dedikuar dhe të lëvizshëm në fshatrat e tre Njësi Administrative, e bën të vështirë identifikimin në kohë të ***nevojave të personave më të brishtë*** dhe garantimin e vazhdimësisë së asistencës. Kjo situatë përkeqësohet më tej nga fenomeni i ***emigracionit mashkullor***, i cili lë shumë gra të vetme me fëmijët dhe rrit ndjeshëm barrën e tyre të punës së papaguar, si brenda familjes ashtu edhe në bujqësi dhe në kujdesin për të moshuarit.

Në mungesë të ***një mbështetjeje të përshtatshme institucionale***, gratë detyrohen të përballojnë përgjegjësi të shumëfishta pa rrjete mbrojtëse, me ndikim të drejtpërdrejtë në mirëqenien e tyre ekonomike dhe sociale. Prandaj, forcimi i pranisë territoriale të shërbimeve sociale, përmes ekipeve të lëvizshme dhe ndërhyrjeve të afërsisë, është thelbësor për të ulur varfërinë, përmirësuar aksesin në masat mbështetëse dhe promovuar rrugë më të drejta dhe efektive të përfshirjes sociale në zonat rurale.

Qasja Gjinore

Kjo problematikë ka një dimension të qartë gjinor, pasi prek në mënyrë disproporcionale ***gratë dhe vajzat*** në zonat rurale. Në mungesë të një asistence sociale të përshtatshme, shumë gra përballen me ***vështirësi serioze në aksesin në të ardhura, shërbime bazë dhe masa mbrojtëse***, me pasoja të drejtpërdrejta mbi autonominë e tyre ekonomike dhe aftësinë për të marrë pjesë në mënyrë aktive në proceset vendimmarrëse në nivel familjar dhe komunitar.

Mungesa e punonjësve socialë të lëvizshëm penalizon veçanërisht ***gratë rurale***, të cilat më shpesh jetojnë në kushte varfërie, izolimi dhe dhune, situata që shpesh nuk identifikohen nga shërbimet institucionale. Gratë kryefamiljare, gratë e moshuara dhe ato me aftësi të kufizuara përbëjnë ndër kategoritë më të ekspozuara, me akses shumë të kufizuar në shërbime sociale dhe në informacion mbi të drejtat e tyre.

Ky ***boshllëk në mbrojtjen sociale*** kontribuon në riprodhimin dhe forcimin e pabarazive gjinore, duke lënë shumë gra pa mbështetje në momentet e tyre më të cenueshme dhe duke rritur rrezikun e përjashtimit social dhe të mungesës së mbrojtjes së të drejtave të tyre themelore.

La priorità individuata riguarda il rafforzamento e la decentralizzazione della protezione sociale per contrastare la povertà nelle aree rurali, dove le famiglie vulnerabili affrontano una ***combinazione di difficoltà economiche, isolamento territoriale e accesso limitato ai servizi***.

La carenza di sostegno sociale strutturato, unita all'assenza di operatori sociali dedicati e mobili nei villaggi delle tre Njësi Administrative, rende difficile intercettare tempestivamente ***i bisogni delle persone più fragili*** e garantire continuità nell'assistenza. Questa situazione è ulteriormente aggravata dal fenomeno dell'***emigrazione maschile***, che lascia molte donne sole con i figli e aumenta in modo significativo il loro carico di lavoro non retribuito, sia all'interno della famiglia sia nelle attività agricole e nella cura degli anziani.

In assenza di ***adeguato supporto istituzionale***, le donne si trovano a sostenere responsabilità multiple senza reti di protezione, con un impatto diretto sul loro benessere economico e sociale. Rafforzare la presenza territoriale dei servizi sociali, attraverso équipe mobili e interventi di prossimità, è quindi essenziale per ridurre la povertà, migliorare l'accesso alle misure di sostegno e promuovere percorsi di inclusione sociale più equi ed efficaci nelle aree rurali.

Prospettiva di Genere

La problematica assume una chiara dimensione di genere, poiché colpisce in modo sproporzionato le ***donne e le ragazze*** nelle aree rurali. In assenza di un'adeguata assistenza sociale, molte donne incontrano ***gravi difficoltà nell'accesso a reddito, servizi di base e misure di protezione***, con effetti diretti sulla loro autonomia economica e sulla capacità di partecipare attivamente ai processi decisionali a livello familiare e comunitario.

La mancanza di operatori sociali mobili penalizza in particolare ***le donne rurali***, che più frequentemente vivono situazioni di povertà, isolamento e violenza, spesso non intercettate dai servizi istituzionali. Le donne capofamiglia, le donne anziane e quelle con disabilità risultano tra le categorie più esposte, con un accesso fortemente limitato ai servizi sociali e alle informazioni sui propri diritti.

Questo ***vuoto di protezione*** contribuisce a riprodurre e rafforzare le disuguaglianze di genere, lasciando molte donne senza supporto nei momenti di maggiore vulnerabilità e aumentando il rischio di esclusione sociale e di mancata tutela dei loro diritti fondamentali.



Forcimi dhe decentralizimi i mbështetjes sociale për luftimin e varfërisë në zonat rurale

Rafforzamento e decentralizzazione del sostegno sociale per contrastare la povertà nelle aree rurali

Problemet Problemi

- Varfëria dhe mbështetja sociale e kufizuar
- Mungesa e punonjësve të dedikuar socialë të lëvizshëm për fshatrat në zonat rurale të tre njësive administrative
- Povertà e supporto sociale limitato
- Mancanza di operatori sociali dedicati e mobili per i villaggi nelle aree rurali delle tre unità amministrative

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Forcimi dhe decentralizimi i shërbimeve sociale bashkiake, përmes zgjerimit të strukturave komunitare dhe aktivizimit të ekipeve sociale të lëvizshme në zonat rurale dhe periferike.
- Zbatimi i projekteve sociale të integruara, në partneritet me OJF-të dhe donatorët.
- Krijimi i një shërbimi social të lëvizshëm të përhershëm, me punonjës socialë të punësuar nga bashkia, të pajisur me mjete logjistike dhe me një plan të rregullt vizitash në fshatra.
- Integrimi i shërbimeve sociale me shëndetësinë dhe arsimin, përmes ekipeve multidisciplinare në terren.
- Sigurimi i financimit të qëndrueshëm dhe forcimi i kapaciteteve institucionale, duke përfshirë shërbimin social të lëvizshëm në buxhetin vjetor të bashkisë dhe në planet afatmesme.
- Rafforzamento e decentralizzazione dei servizi sociali comunali, attraverso l'ampliamento delle strutture comunitarie e l'attivazione di équipe sociali mobili nelle aree rurali e periferiche.
- Implementazione di progetti sociali integrati, in partenariato con ONG e donatori.
- Istituzione di un servizio sociale mobile permanente, con assistenti sociali assunti dal Comune, dotati di mezzi logistici e di un piano regolare di visite nei villaggi.
- Integrazione dei servizi sociali con sanità e istruzione, mediante équipe multidisciplinari sul territorio
- Garanzia di finanziamenti stabili e rafforzamento delle capacità istituzionali, includendo il servizio sociale mobile nel bilancio comunale e nei piani a medio termine

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër – Drejtoritë: Arsimi, Shërbimet Sociale, Sporti dhe Kultura
- Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MSHMS)
- Shoqata të ndryshme
- Comune di Scutari (Bashkia Shkodër) – Direzioni: Istruzione, Servizi Sociali, Sport e Cultura
- Ministero della Salute e della Protezione Sociale (MSHMS)
- Associazioni

Prioritet 1
Priorità 1



Zgjerimi i shërbimeve të mbështetjes dhe përfshirjes për personat me nevoja të veçanta *Ampliamento dei servizi di supporto e inclusione per le persone con bisogni speciali*

Pamjaftueshmëria e shërbimeve për personat me nevoja të veçanta përbën një nga sfidat më të mëdha sociale në nivel vendor, duke ndikuar drejtpërdrejt në cilësinë e jetës, autonominë dhe përfshirjen e tyre në komunitet.

Aktualisht, mungesa e shërbimeve të specializuara, si qendrat ditore, shërbimet rehabilituese dhe strukturat rezidenciale, kufizon rëndë aksesin e personave me aftësi të kufizuara dhe familjeve të tyre në **mbështetje të vazhdueshme dhe cilësore**. Kjo situatë rëndohet nga **kapacitetet e pamjaftueshme** të stafit vendor dhe të institucioneve arsimore e shëndetësore për të ofruar shërbime gjithëpërfshirëse, si dhe nga **infrastruktura publike ende pak e aksesueshme**, që pengon pjesëmarrjen aktive në jetën sociale dhe ekonomike.

Numri i lartë i **kërkesave për shërbime rezidenciale** tregon qartë nevojën urgjente për hapjen e një qendre të tillë në nivel bashkie. Përballë këtyre sfidave, bëhet e domosdoshme zgjerimi dhe forcimi i shërbimeve sociale të specializuara, investimi në ndërtimin e kapaciteteve profesionale dhe përmirësimi i aksesueshmërisë publike, për të garantuar të drejta të barabarta, dinjitet dhe përfshirje reale për personat me aftësi ndryshe.

Qasja Gjinore

Nga perspektiva gjinore, pamjaftueshmëria e shërbimeve për personat me nevoja të veçanta prodhon **pasoja disproporcionale për gratë** dhe vajzat, duke përforcuar pabarazitë ekzistuese. Në mungesë të shërbimeve sociale, rehabilituese dhe të shëndetit mendor të përshtatshme, barra e kujdesit bie pothuajse tërësisht mbi gratë, të cilat marrin rolin kryesor të kujdestareve në familje.

Kjo kufizon ndjeshëm mundësitë e tyre për punësim të paguar, sigurimin e të ardhurave të qëndrueshme dhe aksesin në shërbime bazë, duke ulur pavarësinë ekonomike dhe pjesëmarrjen aktive në jetën shoqërore dhe në vendimmarrje.

Njëkohësisht, mungesa e shërbimeve për shëndetin mendor prek veçanërisht gratë dhe vajzat, të cilat janë më të ekspozuara ndaj **stresit, ankthit, dhunës dhe ngarkesës së lartë emocionale** që lidhet me përgjegjësitë e kujdesit. Në këtë kontekst, mungesa e shërbimeve gjithëpërfshirëse nuk është vetëm një problem social, por një **faktor strukturor që riprodhon pabarazitë gjinore**, duke e bërë të domosdoshëm integrimin sistematik të qasjes gjinore në projektimin dhe ofrimin e shërbimeve për personat me nevoja të veçanta.

L'insufficienza dei servizi per le persone con bisogni speciali rappresenta una delle principali criticità sociali a livello locale, con un impatto diretto sulla qualità della vita, sull'autonomia e sull'inclusione sociale delle persone con disabilità.

Attualmente, la carenza di servizi specializzati, come centri diurni, servizi riabilitativi e strutture residenziali, limita fortemente l'accesso a un **sostegno continuativo e adeguato**, sia per le persone interessate sia per le loro famiglie. Questa situazione è aggravata dalle **capacità ancora insufficienti** del personale degli enti locali e delle istituzioni educative e sanitarie nel fornire servizi realmente inclusivi, nonché da un'**infrastruttura pubblica poco accessibile**, che ostacola la piena partecipazione alla vita sociale ed economica.

L'elevato numero di **richieste di accoglienza residenziale** evidenzia in modo chiaro l'urgenza di aprire una struttura dedicata a livello comunale. Di fronte a queste sfide, diventa prioritario ampliare e rafforzare i servizi sociali specializzati, investire nella formazione continua degli operatori e migliorare l'accessibilità degli spazi e dei servizi pubblici, al fine di garantire pari diritti, dignità e una reale inclusione delle persone con disabilità.

Prospettiva di Genere

Dal punto di vista di genere, l'insufficienza dei servizi per le persone con bisogni speciali produce **effetti sproporzionati sulle donne** e sulle ragazze, rafforzando dinamiche di disuguaglianza già esistenti. In assenza di servizi sociali, riabilitativi e di salute mentale adeguati, il **carico di cura ricade quasi esclusivamente sulle donne**, che assumono il ruolo di caregiver principali all'interno della famiglia.

Questo limita fortemente la loro possibilità di accedere a un lavoro retribuito, di garantire un reddito stabile e di usufruire dei servizi di base, riducendo l'autonomia economica e la partecipazione attiva alla vita sociale e ai processi decisionali.

Allo stesso tempo, la carenza di servizi di supporto alla salute mentale colpisce in modo particolare donne e ragazze, più esposte a **stress cronico, ansia, violenza e sovraccarico emotivo** legato alle responsabilità di cura. In questo contesto, la mancanza di servizi inclusivi non è solo una problematica sociale, ma un **fattore strutturale che riproduce le disuguaglianze di genere**, rendendo indispensabile un approccio che integri sistematicamente la prospettiva di genere nella progettazione e nell'erogazione dei servizi per le persone con bisogni speciali.



Zgjerimi i shërbimeve të mbështetjes dhe përfshirjes për personat me nevoja të veçanta

Ampliamento dei servizi di supporto e inclusione per le persone con bisogni speciali

Problemët Problemi

- Pamjaftueshmëria e shërbimeve sociale dhe rehabilituese të specializuara
- Kapacitete të kufizuara institucionale dhe profesionale
- Pengesa fizike dhe mungesë aksesueshmërie në hapësirat publike
- Mungesë e strukturave rezidenciale të specializuara
- Insuficienza di servizi sociali e riabilitativi specializzati
- Limitata capacità istituzionale e professionale
- Barriere fisiche e scarsa accessibilità degli spazi pubblici
- Mancanza di strutture residenziali adeguate

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Zgjerimi dhe forcimi i shërbimeve sociale të specializuara, përmes krijimit të qendrave ditore dhe shërbimeve rehabilituese në nivel bashkie dhe njësisë administrative, për të garantuar akses të barabartë për personat me aftësi të kufizuara.
- Ndërtimi i kapaciteteve të stafit vendor dhe institucioneve arsimore/shëndetësore, përmes trajnimeve të vazhdueshme mbi përfshirjen, shërbimet gjithëpërfshirëse dhe standardet e aksesueshmërisë.
- Përmirësimi i infrastrukturës dhe aksesueshmërisë publike, duke përshtatur ndërtesat, transportin dhe hapësirat publike sipas nevojave të personave me aftësi të kufizuara, në përputhje me standardet kombëtare dhe ndërkombëtare.
- Hapja e një qendre rezidenciale për persona me aftësi ndryshe sepse ka shumë kërkesa.
- Espansione e rafforzamento dei servizi sociali specializzati, attraverso la creazione di centri diurni e servizi riabilitativi a livello comunale e delle unità amministrative, per garantire un accesso equo alle persone con disabilità.
- Sviluppo delle capacità del personale locale e delle istituzioni educative/sanitarie, tramite formazione continua sull'inclusione, servizi integrati e standard di accessibilità.
- Miglioramento dell'infrastruttura e dell'accessibilità pubblica, adattando edifici, trasporti e spazi pubblici alle esigenze delle persone con disabilità, in conformità con gli standard nazionali e internazionali.
- Apertura di un centro residenziale per persone con abilità diverse, vista l'alta domanda.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër – Drejtoritë: Arsimit, Shërbimet Sociale, Sporti dhe Kultura
- Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MSHMS)
- Shoqata të ndryshme
- Comune di Scutari (Bashkia Shkodër) – Direzioni: Istruzione, Servizi Sociali, Sport e Cultura
- Ministero della Salute e della Protezione Sociale (MSHMS)
- Associazioni

Prioritet 2
Priorità 2



Parandalimi i dhunës dhe diskriminimeve gjinore

Contrasto alla violenza e alle discriminazioni di genere

Në zonat rurale, **dhuna me bazë gjinore mbetet shpesh e fshehur** për shkak të izolimit të grave, mungesës së hapësirave komunitare dhe aktiviteteve sociale, si dhe normave patriarkale që kufizojnë pjesëmarrjen e tyre publike. Raportimi i rasteve të dhunës në familje është minimal, veçanërisht në familjet tradicionale, dhe fushatat sensibilizuese janë të pamjaftueshme.

Mungesa e shërbimeve informative të vazhdueshme për të rinjtë, nxënësit dhe komunitetin mbi të gjitha format e dhunës me bazë gjinore, përfshirë dhunën në familje, femicidin dhe trafikimin e qenieve njerëzore, së bashku me **mungesën e strehëzave** të përshtatshme, rrit rrezikun për viktimat dhe çon në njohje të pakët të formave të dhunës, **normalizim** të saj dhe raportim minimal të rasteve, sidomos nga gratë dhe vajzat. Kjo situatë forcon stereotipet gjinore dhe rrit **tolerancën ndaj dhunës**, duke kufizuar aftësinë e të rinjve dhe komunitetit për ta parandaluar dhe adresuar atë.

Është urgjente të forcohen linjat e mbështetjes së dedikuara, të krijohen stacione ndihme dhe strehëza për viktimat, të zgjerohet stafi social i lëvizshëm në Njësitë Administrative dhe të ofrohen seanca edukative mbi kujdesin për fëmijët dhe informacion paramartesor, për të përmirësuar parandalimin, mbrojtjen dhe përfshirjen në komunitetet rurale.

Qasja Gjinore

Dhuna me bazë gjinore në zonat rurale ka një dimension të qartë gjinor, duke goditur në mënyrë disproporcionale gratë dhe vajzat.

Mungesa e aktiviteteve informuese dhe ndërgjegjësuere mbi format e ndryshme të dhunës çon në njohje të pamjaftueshme të fenomenit, **normalizim të tij dhe mosraportim** të rasteve, sidomos nga gratë.

Mungesa e strehëzave dhe hapësirave të sigurta detyron shumë gra viktima të dhunës në familje të qëndrojnë në **mjedise të pasigurta** ose të kthehen te dhunuesi, duke rritur varësinë ekonomike dhe rrezikun e dhunës së përsëritur.

Kjo situatë forcon stereotipet gjinore, kufizon aftësinë e grave për vetëvendosje dhe përkeqëson pabarazitë në qasje ndaj mbrojtjes, sigurisë dhe shërbimeve mbështetëse.

Nelle aree rurali, la **violenza di genere resta spesso nascosta** a causa dell'isolamento delle donne, della scarsità di spazi comunitari e attività sociali, e di norme patriarcali che limitano la loro partecipazione pubblica.

Il reporting di episodi di violenza familiare è minimo, soprattutto nelle famiglie tradizionali, e le campagne di sensibilizzazione risultano insufficienti.

La **manca di servizi informativi continui** rivolti a giovani, studenti e comunità su tutte le forme di violenza di genere, inclusa la violenza domestica, il femicidio e la tratta, insieme all'**assenza di rifugi** adeguati, incrementa il rischio per le vittime e porta a una scarsa conoscenza delle sue forme, alla **normalizzazione della violenza** e alla sottosegnalazione dei casi, soprattutto da parte di donne e ragazze. Questa situazione rafforza gli stereotipi di genere e aumenta la **toleranza verso la violenza**, limitando la capacità dei giovani e della comunità di prevenirla e affrontarla.

È quindi urgente potenziare linee di supporto dedicate, creare stazioni di assistenza e rifugi per le vittime, ampliare il personale sociale mobile nelle Njësitë Administrative e offrire sessioni educative su prendersi cura dei figli e informazione prematrimoniale, per migliorare prevenzione, protezione e inclusione nelle comunità rurali.

Prospettiva di Genere

La **violenza di genere** nelle aree rurali assume una chiara dimensione di genere, colpendo in modo sproporzionato donne e ragazze.

La mancanza di attività informative e di sensibilizzazione sulle diverse forme di violenza porta a una scarsa conoscenza del fenomeno, alla sua **normalizzazione e a una sottosegnalazione** dei casi, soprattutto da parte delle donne.

L'assenza di rifugi e spazi sicuri costringe molte donne vittime di violenza domestica a rimanere in **contesti pericolosi** o a tornare dai propri aggressori, aumentando la dipendenza economica e il rischio di violenza ripetuta.

Questa situazione rafforza stereotipi di genere, limita la capacità di autodeterminazione delle donne e peggiora le disuguaglianze nell'accesso a protezione, sicurezza e servizi di supporto.



Parandalimi i dhunës dhe diskriminimeve gjinore

Contrasto alla violenza e alle discriminazioni di genere

Problemet Problemi

- Mungesa e aktivitete informuese dhe ndërgjegjëse me nxënëse/nxënës, të rejtat/të rinjtë dhe komunitetin në tërësi, mbi format e ndryshme të dhunës me baze gjinore
- Mungesë e strehëzave për viktimat e dhunës në familje.
- Mancanza di attività informative e di sensibilizzazione con studentesse/studenti, giovani e la comunità nel suo insieme, sulle diverse forme di violenza di genere.
- Mancanza di rifugi per le vittime di violenza domestica.

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Fushata ndërgjegjëse komunitare: aktivitete të rregullta në qendra komunitare, njësitë administrative dhe media lokale,
- Bashkëpunim me shoqata dhe institucione: programe të qëndrueshme informuese, trajnim “peer-to-peer” dhe aktivitete edukative për parandalimin e dhunës
- Krijimi i strehëzave bashkiake të përhershme: struktura të sigurta për emergjencë dhe periudha të përkohshme për viktimat dhe fëmijët
- Model i integruar shërbimesh në strehëza: përfshin mbështetje psikosociale, ndihmë ligjore, shërbime shëndetësore dhe programe riintegrimi ekonomik
- Partneritete të qëndrueshme me OJF-të e specializuara: menaxhim dhe financim afatgjatë i strehëzave dhe referim efektiv i rasteve nga strukturat vendore.
- Campagne comunitarie di sensibilizzazione: attività regolari in centri comunitari, unità amministrative e media locali,
- Collaborazioni con associazioni e istituzioni: programmi sostenibili di informazione, formazione peer-to-peer e attività educative per prevenire la violenza di genere
- Creazione di rifugi municipali permanenti: strutture in collaborazione con ministeri e donatori, per garantire accoglienza d'emergenza e temporanea a vittime e figli.
- Modello integrato di servizi nei rifugi: supporto psicossociale, assistenza legale, servizi sanitari e programmi di reinserimento economico per le vittime.
- Partnership sostenibili con ONG specializzate: gestione e finanziamento stabile dei rifugi e riferimento efficace dei casi dalle strutture locali.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër – Drejtoritë: Arsimit, Shërbimet Sociale, Sporti dhe Kultura
- Qendrat Komunitare të NJA Rrethina, Postribë e Gur i Zi, Shkollat e këtyre njësive administrative
- Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MSHMS)
- Shoqata të ndryshme
- Comune di Scutari (Bashkia Shkodër) – Direzioni: Istruzione, Servizi Sociali, Sport e Cultura
- Centri Comunitari delle Unità amministrative di Rrethina, Postribë dhe Gur i Zi
- Scuole delle tre Unità
- Ministero della Salute e della Protezione Sociale (MSHMS)
- Associazioni

Prioritet 3
Priorità 3



Mungesa e personelit dhe akses i kufizuar në shërbimet e shëndetit riprodhues dhe matern *Carenza di personale sanitario e limitato accesso ai servizi di salute riproduttiva e materna*

Mungesa e personelit shëndetësor në zonat rurale dhe malore përfaqëson një nga prioritetet më kritike për sistemin shëndetësor lokal. Kjo situatë jo vetëm që kufizon aksesin në shërbimet e shëndetit riprodhues, matern dhe të përgjithshëm, por thekson edhe **pabarazitë gjinore dhe territoriale**.

Gratë, veçanërisht shtatzënat dhe nënat, përballen me rreziqe më të mëdha për shkak të **mungesës së kujdesit në kohë**, ndërsa përgjegjësia e kujdesit të papaguar bie kryesisht mbi to, duke rritur barrën shtëpiake dhe sociale.

Qarkullimi i lartë i personelit, mungesa e motivimit për të punuar në zonat e izoluara dhe infrastruktura dhe pajisjet shëndetësore të papërshtatshme përkeqësojnë më tej situatën.

Sigurimi i një numri të mjaftueshëm profesionistësh shëndetësorë të motivuar dhe të mbështetur, së bashku me **zbatimin e zgjidhjeve inovative** si ekipet mobile, telemjekësia dhe programet e trajnimit të synuar, është thelbësor për të garantuar akses të barabartë dhe të vazhdueshëm në shërbimet shëndetësore.

Vetëm përmes një **qasjeje të integruar**, që merr parasysh nevojat e komuniteteve më vulnerabël, veçanërisht të grave, të moshuarve dhe personave me aftësi të kufizuara, do të jetë e mundur të reduktohen pabarazitë dhe të promovohet shëndeti i cilësisë për të gjithë.

Qasja Gjinore

Perspektiva gjinore vë në pah se **gratë**, veçanërisht gjatë shtatzënisë, nënat dhe vajzat, përballen me **vështirësi të konsiderueshme** në marrjen e **kujdesit thelbësor** për shëndetin riprodhues, matern dhe të përgjithshëm, duke u ekspozuar ndaj rreziqeve më të larta të komplikimeve gjatë shtatzënisë, lindjes dhe periudhës pas lindjes.

Kësaj i shtohet **barra e kujdesit të papaguar**, e cila bie pothuajse ekskluzivisht mbi gratë, duke rritur përgjegjësitë e tyre shtëpiake dhe sociale dhe duke konsoliduar **pabarazitë gjinore dhe territoriale**.

Mungesa e infrastrukturës shëndetësore adekuate dhe distanca nga qendrat e kujdesit e bëjnë edhe më të vështirë aksesin në shërbime, duke theksuar pabarazitë midis komuniteteve urbane dhe rurale.

Në këtë kontekst, perspektiva gjinore kërkon ndërhyrje të synuara që jo vetëm të garantojnë **akses të barabartë dhe në kohë** në shërbimet shëndetësore, por edhe të ulin barrën e punës së papaguar mbi gratë, të promovojnë pjesëmarrjen e grave në hartimin e politikave shëndetësore dhe të sigurojnë që strategjitë e zhvillimit territorial të marrin parasysh nevojat specifike të grupeve të ndryshme vulnerabël.

La **carenza di personale sanitario** nelle aree rurali e montane rappresenta una delle priorità più critiche per il sistema sanitario locale. Questa situazione non solo limita l'accesso ai servizi di salute riproduttiva, materna e generale, ma accentua anche le **disuguaglianze di genere e territoriali**.

Le donne, specialmente in gravidanza e le madri, si trovano a fronteggiare maggiori rischi legati alla **manca di cure tempestive**, mentre la responsabilità non retribuita del caregiving ricade principalmente su di loro, aumentando il carico domestico e sociale.

L'alta **rotazione del personale**, la scarsa motivazione a lavorare in aree isolate e l'inadeguatezza delle infrastrutture e delle attrezzature sanitarie aggravano ulteriormente la situazione.

Garantire un numero sufficiente di operatori sanitari motivati e sostenuti, insieme all'implementazione di **soluzioni innovative** come team mobili, telemedicina e percorsi di formazione mirati, è essenziale per assicurare un accesso equo e continuo ai servizi sanitari.

Solo attraverso un **approccio integrato** che consideri le esigenze delle comunità più vulnerabili, in particolare donne, anziani e persone con disabilità, sarà possibile ridurre le disuguaglianze e promuovere una salute di qualità per tutti.

Prospettiva di Genere

La prospettiva di genere mette in luce come **le donne**, in particolare in gravidanza, le madri e le ragazze, affrontano **difficoltà significative** nell'ottenere **cure essenziali** per la salute riproduttiva, materna e generale, esponendosi a rischi più elevati di complicazioni durante la gravidanza, il parto e nel periodo post-natale.

A ciò si aggiunge **il carico del caregiving** non retribuito, che ricade quasi esclusivamente sulle donne, aumentando la loro responsabilità domestica e sociale e consolidando le **disuguaglianze di genere e territoriali**.

La **manca di infrastrutture sanitarie adeguate** e la distanza dai centri di cura rendono ancora più complicato l'accesso ai servizi, accentuando le disparità tra comunità urbane e rurali.

In questo contesto, una prospettiva di genere richiede interventi mirati che non solo garantiscano un **accesso equo e tempestivo** ai servizi sanitari, ma che riducano anche il carico non remunerato sulle donne, promuovano la partecipazione femminile nella definizione delle politiche sanitarie e assicurino che le strategie di sviluppo territoriale considerino le esigenze specifiche dei diversi gruppi vulnerabili.



Mungesa e personelit dhe akses i kufizuar në shërbimet e shëndetit riprodhues dhe matern

Carenza di personale sanitario e limitato accesso ai servizi di salute riproduttiva e materna

Problemët Problemi

- Mungesa e aktivitete informuese dhe ndërgjegjëse me nxënëse/nxënë, të rejtat/të rinjtë dhe komunitetin në tërësi, mbi format e ndryshme të dhunes me baze gjinore
- Mungesë e strehëzave për viktimat e dhunës në familje.
- Numero insufficiente di medici di base, infermieri e specialisti
- Alta circolazione del personale e scarsa motivazione a lavorare nelle aree rurali
- Infrastrutture e attrezzature sanitarie inadeguate
- Difficoltà di accesso ai servizi (distanze, trasporti, emergenze)

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Vendosja e stimujve financiarë dhe jofinanciarë për personelin shëndetësor në zonat rurale dhe malore
- Krijimi i kontratave të punës afatgjata dhe të qëndrueshme për mjekë, infermierë dhe specialistë
- Zhvillimi dhe institucionalizimi i ekipeve shëndetësore mobile
- Zbatimi i shërbimeve të telemjekësisë dhe konsultave në distancë
- Rikonstrukcioni dhe mirëmbajtja e qendrave shëndetësore ekzistuese
- Pajisja me aparatura bazë diagnostikuese dhe materiale mjekësore thelbësore
- Forcimi i transportit shëndetësor dhe shërbimeve emergjente në zonat e izoluar
- Rimbursimi ose mbulimi i kostove të transportit për grupet vulnerabël
- Përmirësimi i kushteve të punës dhe shërbimeve mbështetëse për personelin shëndetësor
- Introdutione di incentivi economici e non economici per il personale sanitario nelle aree rurali e montane
- Attivazione di contratti di lavoro stabili e di lungo periodo per medici, infermieri e specialisti
- Sviluppo e istituzionalizzazione di équipe sanitarie mobili
- Implementazione di servizi di telemedicina e consulti a distanza
- Riqualificazione e manutenzione delle strutture sanitarie esistenti
- Fornitura di attrezzature diagnostiche di base e materiali medici essenziali
- Rafforzamento del trasporto sanitario ed emergenziale nelle aree isolate
- Rimborso o copertura dei costi di trasporto per i gruppi vulnerabili
- Miglioramento delle condizioni di lavoro e dei servizi di supporto per il personale sanitario

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale
- Drejtoritë Rajonale të Shëndetësisë
- Bashkitë
- Spitalet dhe qendrat shëndetësore
- Universitetet dhe institucionet e formimit shëndetësor
- Shërbimet e urgjencës
- Organizatat e shoqërisë civile
- Donatorë dhe partnerë ndërkombëtarë
- Ministero della Salute e della Protezione Sociale
- Direzioni Regionali di Sanità
- Comuni
- Ospedali e centri sanitari territoriali
- Università e istituti di formazione sanitaria
- Servizi di emergenza sanitaria
- Organizzazioni della società civile
- Donatori e partner internazionali

Prioritet 4
Priorità 4



Përsheptimi i legalizimit të banesave dhe pronave të paluajtshme

Accelerazione della legalizzazione delle abitazioni e delle proprietà immobiliari

Pas më shumë se dy dekadash që nga fillimi i procesit të legalizimit në vitin 2001, shumë familje përballen ende me **vonesa dhe pengesa administrative** që dëmtojnë sigurinë juridike të pronës.

Kjo ka **pasoja të drejtpërdrejta në ekonomi familjare**, veçanërisht për gratë, të cilat shpesh nuk kanë akses të barabartë në tokë dhe pasuri të tjera, duke kufizuar mundësitë për kredi, investime dhe vetëpunësim.

Mungesa e pronësisë formale privon familjet nga burimet kryesore të të ardhurave, si toka, banesa dhe aktivitetet prodhuese, duke ushqyer **varfërinë kronike**. Formalizimi i ulët i ekonomisë rurale e rrit më tej këtë sfidë.

Prioriteti është përsheptimi i procedurave të legalizimit, përmirësimi i koordinimit ndërinstitucional, sigurimi i transparencës dhe qasjes së barabartë, në mënyrë që të gjithë qytetarët, sidomos gratë dhe familjet vulnerabël, të mund të marrin tituj të rregullt pronësie dhe të ulet pasiguria ekonomike dhe sociale.

Qasja Gjinore

Pikëpamja gjinore tregon se vonesat dhe vështirësitë në legalizimin e banesave dhe pronave prekin në mënyrë disproporcionale gratë. **Mungesa e titujve të pronës** kufizon aksesin e tyre në vendimmarrje mbi menaxhimin e pasurive, zvogëlon sigurinë ekonomike dhe dobëson pozicionin e tyre brenda familjes dhe komunitetit, duke riprodhuar pabarazi gjinore dhe varësi ekonomike.

Në shumë raste, **normat tradicionale** përjashtojnë gratë dhe vajzat nga trashëgimia, edhe pse ligji garanton barazi, duke rritur cenueshmërinë e tyre ndaj dhunës dhe abuzimit.

Kjo **pabarazi strukturore** në aksesin ndaj pasurisë dhe trashëgimisë forcon nënshtrimin ekonomik dhe social të grave, duke treguar nevojën për politika të synuara që sigurojnë të drejta të barabarta, mbrojtje dhe pjesëmarrje aktive në menaxhimin e burimeve familjare.

Dopo più di due decenni dall'avvio del processo di legalizzazione nel 2001, molte famiglie affrontano ancora **ritardi e ostacoli amministrativi** che compromettono la sicurezza giuridica della proprietà.

Questa situazione ha **conseguenze dirette sull'economia familiare**, in particolare per le donne, che spesso non hanno accesso paritario alla terra e ad altri beni, limitando le possibilità di ottenere credito, investire o avviare attività di autoimpiego.

La mancanza di titoli di proprietà formali privano le famiglie delle **principali fonti di reddito**, come terra, abitazioni e attività produttive, contribuendo a perpetuare la **povertà cronica**. Il basso livello di formalizzazione dell'economia rurale amplifica ulteriormente queste difficoltà.

La priorità consiste nel velocizzare le procedure di legalizzazione, migliorare il coordinamento tra istituzioni, garantire trasparenza e accessibilità, e assicurare che tutti i cittadini, con particolare attenzione alle donne e alle famiglie vulnerabili, possano ottenere titoli di proprietà regolari e ridurre l'insicurezza economica e sociale.

Prospettiva di Genere

La prospettiva di genere evidenzia come i ritardi e le difficoltà nel legalizzare le abitazioni e le proprietà colpiscano in modo sproporzionato le donne. La **mancanza di titoli di proprietà** limita il loro accesso alle decisioni sulla gestione dei beni, riduce la sicurezza economica e indebolisce il loro ruolo all'interno della famiglia e della comunità, perpetuando disuguaglianze di genere e dipendenza economica.

In molte situazioni, **le norme tradizionali** escludono le donne e le ragazze dall'eredità, nonostante la legge garantisca parità, aumentando la loro vulnerabilità e rendendole più esposte a violenze e abusi.

Questa **disparità strutturale** nell'accesso alla proprietà e alla successione rafforza la subordinazione economica e sociale delle donne, evidenziando la necessità di politiche mirate per garantire diritti uguali, protezione e partecipazione attiva nella gestione delle risorse familiari.



Përshejtimi i legalizimit të banesave dhe pronave të paluajtshme

Accelerazione della legalizzazione delle abitazioni e delle proprietà immobiliari

Problemët Problemi

- Vonesa në legalizimin e shtëpive dhe pronave që nga 2001
- Pasiguri ekonomike dhe varfëri e shtuar
- Pamundësi për akses në kredi dhe subvencione
- Konfliktë pronësie dhe trashëgimie
- Mbivendosje e pronave dhe mosrespektimi i kufijve
- Ritardi nella legalizzazione delle abitazioni e delle proprietà dal 2001
- Insicurezza economica e aumento della povertà
- Impossibilità di accesso a crediti e sovvenzioni
- Conflitti di proprietà e ereditari
- Sovrapposizione delle proprietà e mancato rispetto dei confini

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Shpejtimi i proceseve të legalizimit: thjeshtimi i procedurave dhe formularëve për marrjen e pronësisë formale të shtëpive dhe tokave.
- Mbështetje ligjore dhe këshillim: ofrimi i sporteleve të asistencës ligjore për ndihmën e familjeve në legalizimin e pronës dhe zgjidhjen e konflikteve trashëgimore.
- Akses në financime dhe subvencione: zhvillimi i programeve që lejojnë familjet e legalizuara të marrin kredi, mikrokredi ose subvencione për banesa dhe aktivitete ekonomike.
- Trajnim dhe informim: fushata sensibilizuese mbi të drejtat e pronës dhe trashëgimisë, me fokus në barazinë gjinore.
- Ndërmjetësim për konflikte pronësie: krijimi i shërbimeve të ndërmjetësimit komunitar për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve mes familjarëve mbi pronësinë dhe trashëgiminë.
- Accelerare i processi di legalizzazione: semplificare procedure e modulistica per l'ottenimento della titolarità formale di case e terreni.
- Supporto legale e consulenza: offrire sportelli di assistenza legale per aiutare le famiglie a regolarizzare la proprietà e risolvere controversie ereditarie.
- Accesso a finanziamenti e sovvenzioni: sviluppare programmi che permettano alle famiglie legalmente riconosciute di ottenere crediti, microfinanza o sovvenzioni per abitazioni e attività economiche.
- Formazione e informazione: campagne di sensibilizzazione sui diritti di proprietà e inheritance, con attenzione alla parità di genere.
- Mediazione per conflitti di proprietà: creare servizi di mediazione comunitaria per risolvere conflitti tra familiari riguardo a proprietà e eredità.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Agjencia e Legalizimit dhe Zhvillimit të Pronës
- Ministria e Drejtësisë
- Organizatat Joqeveritare të specializuara (OJF)
- Bankat dhe institucionet financiare
- Shoqatat e komunitetit lokal
- Comune di Scutari
- Agjencia e Legalizimit dhe Zhvillimit të Pronës / Agenzia per la Legalizzazione e Sviluppo della Proprietà
- Ministria e Drejtësisë / Ministero della Giustizia
- Organizazioni non governative (ONG) specializzate
- Banche e istituzioni finanziarie
- Associazioni della comunità locale

Prioritet 5
Priorità 5



Mungesa e regjistrimit ligjor të qartë të pronave dhe monitorim i pamjaftueshëm kadastral

Mancanza di registrazione legale chiara delle proprietà e insufficiente monitoraggio catastale

Prioriteti i identifikuar lidhet me **rregullimin dhe njohjen e të drejtave të pronësisë**, veçanërisht të tokave bujqësore dhe ndërtesave pa tituj formalë, të cilat përbëjnë një nga pengesat kryesore për zhvillimin e qëndrueshëm rural.

Mungesa e certifikatave të pronësisë çon në përdorim joefikas të burimeve territoriale: shumë toka mbeten djerrë, të nënshfrytëzuara ose të menaxhuara në mënyrë informale, me një ndikim të drejtpërdrejtë në produktivitetin bujqësor dhe në aftësinë e komuniteteve për të zhvilluar iniciativa ekonomike lokale, si agroturizmi ose aktivitete të vogla prodhuese familiare.

Kjo situatë rrit **vulnerabilitetin ekonomik të familjeve**, kufizon aksesin në kredi dhe subvencione, dhe kontribuon në riprodhimin e varfërisë dhe përjashtimit social. Formalizimi i pronësisë nuk është vetëm një masë ligjore, por një mjet strategjik për të nxitur investime, përforcuar sigurinë ekonomike të familjeve, stimuluar zhvillimin lokal dhe promovuar një ekonomi rurale më të qartë, të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse.

Qasja Gjinore

Nga perspektiva gjinore, **mungesa e dokumenteve ligjore** që garantojnë të drejtën e grave mbi tokat ose banesat kufizon thellësisht sigurinë e tyre ekonomike dhe autonominë personale.

Pa tituj ligjorë, gratë e kanë të **vështirë të marrin kredi bankare**, subvencione shtetërore ose të përfshihen në projekte zhvillimi, duke humbur mundësi reale për avancim ekonomik. Kjo gjendje i bën ato më të varura nga anëtarët meshkuj të familjes, duke rritur cenueshmërinë ndaj dhunës në familje, abuzimeve dhe diskriminimeve.

Mungesa e formalizimit të pronësisë dhe trashëgimisë mund të shkaktojë gjithashtu konflikte familjare afatgjata, që shpesh penalizojnë më shumë gratë. Të gjitha këto faktorë dobësojnë **fuqinë vendimmarrëse të grave** brenda familjes dhe komunitetit, duke penguar pjesëmarrjen e tyre të plotë në menaxhimin e burimeve dhe në vendimmarrjet lokale.

Forcimi i **të drejtave të grave për akses, përdorim dhe kontroll** mbi burimet materiale nuk është vetëm çështje drejtësie, por një mjet thelbësor për të promovuar barazi, pjesëmarrje aktive, autonomi ekonomike dhe reduktim të pabarazive gjinore.

La priorità individuata riguarda la **regolarizzazione e il riconoscimento dei diritti di proprietà**, in particolare delle terre agricole e degli immobili privi di titoli formali, che costituiscono una delle principali barriere allo sviluppo rurale sostenibile.

L'**assenza di certificati di proprietà** comporta uno sfruttamento inefficiente delle risorse territoriali: molte terre rimangono incolte, sottoutilizzate o gestite informalmente, con un impatto diretto sulla produttività agricola e sulla capacità delle comunità di sviluppare iniziative economiche locali, come l'agroturismo o piccole attività produttive.

Questa situazione aumenta la **vulnerabilità economica delle famiglie**, limita l'accesso al credito e agli incentivi pubblici, e contribuisce a perpetuare la povertà e l'esclusione sociale. La formalizzazione della proprietà non è quindi solo una misura giuridica, ma uno strumento strategico per promuovere investimenti, rafforzare la sicurezza economica delle famiglie, stimolare lo sviluppo locale e favorire un'economia rurale più trasparente e inclusiva.

Prospettiva di Genere

Dal punto di vista di genere, la **mancanza di documenti legali** che garantiscano alle donne il diritto di proprietà su terreni o abitazioni limita profondamente la loro sicurezza economica e la loro autonomia.

Senza titoli legali, le donne hanno **difficoltà ad accedere a prestiti bancari**, sovvenzioni pubbliche o progetti di sviluppo, perdendo opportunità concrete di crescita economica. Questa condizione le rende più dipendenti dai membri maschili della famiglia, aumentando la loro vulnerabilità alla violenza domestica, agli abusi e alle discriminazioni.

La **mancanza di formalizzazione delle proprietà** e delle eredità può inoltre generare conflitti familiari di lunga durata, che spesso penalizzano ulteriormente le donne. Tutto ciò riduce il **potere decisionale delle donne** sia all'interno della famiglia sia nella comunità, impedendo una piena partecipazione alla gestione delle risorse e alla definizione delle priorità locali.

Rafforzare i **diritti di accesso, uso e controllo delle donne** sulle risorse materiali non è solo una questione di giustizia, ma uno strumento fondamentale per promuovere equità, partecipazione attiva, autonomia economica e riduzione delle disuguaglianze di genere.



Mungesa e regjistrimit ligjor të qartë të pronave dhe monitorim i pamjaftueshëm kadastral

Mancanza di registrazione legale chiara delle proprietà e insufficiente monitoraggio catastale

Problemët Problemi

- Siguri ekonomike e kufizuar
- Vështirësi në aksesin në kredi dhe subvencione
- Varësi ekonomike nga anëtarët meshkuj të familjes
- Cenueshmëri më e madhe ndaj dhunës dhe abuzimeve
- Konfliktë familjarë të lidhura me pronësinë dhe trashëgiminë
- Limitata siguri ekonomike
- Difficoltà di accesso a prestiti e sovvenzioni
- Dipendenza economica dai membri maschili della famiglia
- Maggiore vulnerabilità a violenza e abusi
- Conflitti familiari legati alla proprietà e all'eredità

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Regjistrimi ligjor i pronës dhe dokumentacioni për gratë
- Trajnime mbi të drejtat mbi pronësinë dhe trashëgiminë
- Akses i lehtësuar në kredi, mikrokredi dhe subvencione për gratë
- Fushata ndërgjegjësimi për barazi gjinore dhe të drejta ekonomike
- Krijimi i grupeve mbështetëse femërore për këshillim ligjor dhe financiar
- Përfshirja e grave në proceset vendimmarrëse familjare dhe komunitare
- Mbështetje për projekte zhvillimi lokal të udhëhequra nga gratë
- Ndërmjetësim dhe zgjidhje e konflikteve familjare të lidhura me pronësinë
- Monitorim dhe advocacy mbi politikat publike për barazinë gjinore
- Registrazione legale di proprietà e documentazione per le donne
- Formazione su diritti di proprietà e inheritance rights
- Accesso facilitato a prestiti, microcrediti e sovvenzioni per donne
- Campagne di sensibilizzazione su parità di genere e diritti economici
- Creazione di gruppi di supporto femminili per consulenza legale e finanziaria
- Coinvolgimento delle donne nei processi decisionali familiari e comunitari
- Supporto a progetti di sviluppo locale guidati da donne
- Mediazione e risoluzione di conflitti familiari legati alla proprietà
- Monitoraggio e advocacy sulle politiche pubbliche di uguaglianza di genere

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Agjencia e Legalizimit dhe Zhvillimit të Pronës
- Ministria e Drejtësisë
- Organizatat Joqeveritare të specializuara (OJF)
- Bankat dhe institucionet financiare
- Shoqatat e komunitetit lokal
- Comune di Scutari
- Agjencia e Legalizimit dhe Zhvillimit të Pronës / Agenzia per la Legalizzazione e Sviluppo della Proprietà
- Ministria e Drejtësisë / Ministero della Giustizia
- Organizatave non governative (ONG) specializzate
- Banche e istituzioni finanziarie
- Associazioni della comunità locale

Prioritet 6
Priorità 6



Akses i barabartë dhe cilësor në shërbimet arsimore dhe psiko-edukative në zonat rurale

Accesso equo e di qualità ai servizi educativi e di supporto psico-educativo nelle aree rurali

Prioriteti i identifikuar lidhet me përmirësimin e **aksesit të barabartë dhe të cilësisë së shërbimeve arsimore** dhe psiko-edukative në zonat rurale, me vëmendje të veçantë ndaj vajzave dhe grave.

Mangësitë strukturore të sistemit arsimor, mungesa e personelit të specializuar dhe mungesa e shërbimeve mbështetëse ndikojnë negativisht në vazhdimësinë e arsimit, duke nxitur **braktisjen e hershme shkollore** dhe duke kufizuar mundësitë për zhvillim personal dhe profesional.

Këto problematika prekin në mënyrë disproporcionale **vajzat, të cilat shpesh ndërpresin shkollimin** për të marrë përgjegjësi familjare dhe kujdestarie, duke përforcuar ciklet e pabarazisë gjinore dhe territoriale.

Forcimi i shërbimeve arsimore dhe psiko-sociale, veçanërisht **në komunitetet më të izoluar**, është thelbësor për të garantuar mundësi të barabarta, për të promovuar përfshirjen dhe për të mbështetur një pjesëmarrje më aktive të grave në arsim, në punësim dhe në jetën shoqërore.

Qasja Gjinore

Pabarazitë arsimore në zonat rurale nuk janë neutrale, por prekin në mënyrë disproporcionale vajzat dhe gratë përgjatë gjithë rrugëtimit arsimor. Mungesa e psikologëve shkollorë, numri i lartë i nxënësve për një psikolog dhe **mungesa e shërbimeve të strukturuar psikosociale** kufizojnë veçanërisht aftësinë e vajzave për të përballuar presionin social, stereotipet gjinore, diskriminimin dhe, në disa raste, format e dhunës, duke ndikuar negativisht në **mirëqenien emocionale** dhe vetëbesimin.

Klasat e bashkuara dhe pamundësia për të ofruar mësim të përshtatur për nevojat individuale i thellojnë këto cenueshmëri, duke rritur rrezikun e **demotivimit dhe braktisjes së hershme shkollore**.

Paralelisht, mungesa e **shërbimeve për fëmijërinë e hershme**, si çerdhet, përforcon ndarjen tradicionale të roleve të kujdesit, duke rënduar kryesisht mbi gratë dhe duke kufizuar pjesëmarrjen e tyre në tregun e punës dhe në arsimin e vazhduar, me pasoja të tërthorta por domethënëse edhe për mundësitë arsimore të vajzave.

Së fundi, **vështirësitë në aksesin në arsimin e mesëm**, për shkak të distancës gjeografike dhe kostove të transportit, ndikojnë më shumë tek vajzat, të cilat më shpesh ndërpresin arsimin pas përfundimit të arsimit të detyrueshëm. Integrimi i perspektivës gjinore në prioritetin Arsim nënkupton ndërhyrje sistemike për të hequr pengesat strukturore, për të garantuar shërbime arsimore dhe mbështetëse të përshtatshme dhe për të krijuar kushte që u mundësojnë vajzave dhe grave të ushtrojnë plotësisht të drejtën e tyre për arsim dhe zhvillim personal

La priorità individuata riguarda il miglioramento dell'**accesso equo e della qualità dei servizi educativi** e di supporto psico-educativo nelle aree rurali, con particolare attenzione alle ragazze e alle donne.

Le **carenze strutturali** del sistema educativo, la mancanza di personale specializzato e l'assenza di servizi di supporto incidono negativamente sulla continuità dei percorsi scolastici, favorendo **l'abbandono precoce** e limitando le opportunità di sviluppo personale e professionale.

Queste criticità colpiscono in modo sproporzionato **le ragazze, che spesso interrompono gli studi** per assumere responsabilità familiari e di cura, rafforzando cicli di disuguaglianza di genere e territoriale.

Rafforzare i servizi educativi e psico-sociali, soprattutto nelle **comunità più isolate**, è quindi essenziale per garantire pari opportunità, promuovere l'inclusione e sostenere una partecipazione femminile più attiva all'istruzione, al lavoro e alla vita sociale.

Prospettiva di Genere

Le **disuguaglianze educative** nei contesti rurali non siano neutre, ma colpiscano in modo sproporzionato le ragazze e le donne lungo l'intero percorso formativo. La carenza di psicologi scolastici, l'elevato numero di studenti per ciascun professionista e **l'assenza di servizi di supporto** psicosociale strutturati limitano in particolare la capacità delle ragazze di affrontare pressioni sociali, stereotipi di genere, discriminazioni e, in alcuni casi, forme di violenza, con ricadute negative sul **benessere emotivo**, sull'autostima e sul rendimento scolastico.

Le classi unite e la difficoltà di offrire un insegnamento personalizzato accentuano tali vulnerabilità, aumentando il rischio di **demotivazione e abbandono scolastico** precoce.

Parallelamente, la mancanza di servizi per la prima infanzia, come le strutture per **l'educazione prescolare**, rafforza la divisione tradizionale dei ruoli di cura, ricadendo prevalentemente sulle donne e limitando la loro partecipazione al mercato del lavoro e alla formazione continua, con effetti indiretti ma significativi anche sulle opportunità educative delle figlie.

Infine, le **difficoltà di accesso all'istruzione secondaria**, dovute alla distanza geografica e ai costi di trasporto, incidono in misura maggiore sulle ragazze, che più frequentemente interrompono il percorso di studi dopo l'istruzione obbligatoria.

Integrare una prospettiva di genere nella priorità istruzione significa quindi intervenire in modo sistemico per rimuovere gli ostacoli strutturali, e garantire servizi educativi e di supporto adeguati.



Akses i barabartë dhe cilësor në shërbimet arsimore dhe psiko-edukative në zonat rurale

Accesso equo e di qualità ai servizi educativi e di supporto psico-educativo nelle aree rurali

Problemët Problemi

- Mungesa e psikologëve shkollorë dhe e mbështetjes psiko-sociale
- Klasat e bashkuara dhe rënia e cilësisë së mësimdhënies
- Mungesa e shërbimeve për fëmijërinë e hershme (çerdhe)
- Braktisja e shkollimit të vajzave pas përfundimit të arsimit të detyrueshëm
- Mungesa e bibliotekave në qendrat komunitare ose në shkolla
- Mancanza di psicologi scolastici e di supporto psico-sociale
- Classi combinate e il calo della qualità dell'insegnamento
- Asenza di servizi per la prima infanzia (çerdhe)
- Abbandono scolastico delle ragazze dopo l'istruzione obbligatoria
- Mancanza di biblioteche nei centri comunitari o nelle scuole

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Punësimi i psikologëve shkollorë në shkollat rurale dhe ulja e raportit nxënës/psikolog
- Ofrimi i shërbimeve psiko-sociale lëvizëse për shkollat e largëta
- Rritja e numrit të mësuesve për eliminimin e klasave të bashkuara
- Riorganizimi i orarit mësimor për krijimin e grupeve të nxënies sipas nivelit
- Hapja e çerdheve publike në njësitë administrative rurale.
- Përshtatja e godinave publike ekzistuese për funksionimin e çerdheve
- Sigurimi i transportit shkollor për vajzat që ndjekin arsimin e mesëm
- Ofrimi i bursave dhe mbështetjes financiare
- Krijimi i bibliotekave shkollore dhe komunitare
- Assunzione di psicologi scolastici dedicati alle scuole rurali e riduzione del rapporto studenti/psicologo.
- Attivazione di servizi di supporto psico-sociale itineranti.
- Incremento del numero di insegnanti.
- Riorganizzazione dell'orario scolastico per garantire gruppi di apprendimento omogenei.
- Creazione di servizi pubblici di prima infanzia (çerdhe) nelle unità amministrative rurali.
- Introduzione di servizi di trasporto scolastico per l'accesso delle ragazze all'istruzione secondaria.
- Attivazione di borse di studio e incentivi economici
- Creazione di biblioteche scolastiche e comunitarie di base

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Ministria e Arsimit dhe Sportit
- Bashkia Shkodër
- Shkollat lokale
- Qendrat komunitare
- Psikologët dhe stafi psiko-social
- Donatorë dhe OJF vendore dhe ndërkombëtare
- Familjet dhe komuniteti
- Ministero dell'Istruzione e dello Sport
- Bashkia Shkodër
- Scuole locali
- Centri comunitari
- Psicologi e personale psico-sociale
- Donatori e ONG locali e internazionali
- Famiglie e comunità

Prioritet 7
Priorità 7



Përmirësimin e infrastrukturës bazë në zonat rurale të Rrethina, Postribë dhe Gur i Zi

Miglioramento dell'infrastruttura di base nelle aree rurali di Rrethina, Postribë e Gur i Zi

Prioriteti i infrastrukturës në Njësitë Administrative Rrethina, Postribë dhe Gur i Zi përqendrohet në përmirësimin dhe zgjerimin e **infrastrukturës esenciale** në dobi të komuniteteve rurale.

Aktualisht, **shumë zona janë pa infrastrukturë** sportive, kënde lojërash të sigurt për fëmijët, rrugë të asfaltuara, sisteme të besueshme furnizimi me ujë, rrjete kanalizimesh dhe ndriçim publik adekuat. Kjo **mungesë shërbimesh esenciale** kufizon aksesin në arsim, shëndetësi, punë dhe aktivitete rekreative, rrit rreziqet për sigurinë dhe ul cilësinë e jetës.

Gratë dhe vajzat, të cilat shpesh përballen me kufizime kulturore dhe detyra shtëpiake, preken në mënyrë të veçantë, po ashtu fëmijët dhe të rinjtë, të cilët përjetojnë pengesa në zhvillimin fizik, social dhe emocional për shkak të mungesës së hapësirave të përshtatshme. Ndërhryjet e synuara duhet të kombinojnë **ndërtimin dhe rikualifikimin** e infrastrukturës me strategji **mirëmbajtjeje të qëndrueshme**, duke përfshirë aktivisht komunitetin, institucionet lokale dhe donatorët potencialë, për të reduktuar pabarazitë territoriale dhe gjinore dhe për të bërë zonat rurale më të sigurt, të banueshme dhe tërheqëse.

Qasja Gjinore

Perspektiva gjinore evidenton se **mungesa e infrastrukturave thelbësore** në zonat rurale, duke përfshirë rrugët e pa asfaltuara, mungesën e ujit të pijshëm, ndriçimin publik të pamjaftueshëm, mungesën e hapësirave sportive dhe këndeve të lojës, ndikon në mënyrë disproporcionale tek gratë, vajzat dhe fëmijët.

Gratë dhe vajzat përballen me rreziqe më të larta për sigurinë, kufizime në lëvizje për punë, arsim dhe akses në shërbime, si dhe barrë më të madhe të përgjegjësisë shtëpiake dhe kujdesit të paguar.

Mungesa e hapësirave të sigurt për socializim dhe aktivitete fizik kufizon zhvillimin social, emocional dhe fizik të fëmijëve, duke forcuar pabarazitë gjinore që në moshë të hershme.

Integrimi i perspektivës gjinore në **planifikimin dhe realizimin e infrastrukturës** nënkupton krijimin e ndërhyrjeve që garantojnë akses të barabartë, siguri dhe mundësi pjesëmarrjeje për të gjithë anëtarët e komunitetit, me fokus të veçantë tek grupet më vulnerabel.

La priorità infrastrutturale nelle unità amministrative Rrethina, Postribë e Gur i Zi si concentra sul miglioramento e l'ampliamento delle **infrastrutture essenziali** a beneficio della comunità rurale.

Attualmente, **molte aree sono prive di strutture** sportive, aree gioco sicure per i bambini, strade asfaltate, sistemi di approvvigionamento idrico affidabili, reti fognarie e illuminazione pubblica adeguata. Questa **carenza di servizi essenziali** limita l'accesso a istruzione, salute, lavoro e attività ricreative, aumentando i rischi per la sicurezza e riducendo la qualità della vita.

Le **donne** e le **ragazze**, che spesso affrontano vincoli culturali e responsabilità domestiche, sono particolarmente colpite, così come bambini e giovani, la cui crescita fisica, sociale ed emotiva è compromessa dalla mancanza di spazi adeguati. Interventi mirati devono quindi combinare la **costruzione** e la **riqualificazione** delle infrastrutture con strategie di **manutenzione sostenibile**, coinvolgendo attivamente comunità, istituzioni locali e potenziali donatori, al fine di ridurre le disuguaglianze territoriali e di genere e rendere le aree rurali più sicure, vivibili e attrattive.

Prospettiva di Genere

La prospettiva di genere evidenzia come la **carenza di infrastrutture essenziali** nelle aree rurali, comprese strade non asfaltate, mancanza di acqua potabile, insufficiente illuminazione pubblica, assenza di spazi sportivi e aree gioco, colpisca in modo sproporzionato le donne, le ragazze e i bambini.

Le **donne** e le **ragazze** affrontano maggiori rischi per la sicurezza, limitazioni negli spostamenti per lavoro, istruzione e accesso ai servizi, e un carico maggiore di responsabilità domestiche e di cura non retribuita.

L'**assenza di spazi sicuri** per la socializzazione e l'attività fisica limita lo sviluppo sociale, emotivo e fisico dei bambini, rafforzando disuguaglianze di genere fin dalla giovane età.

Integrare una prospettiva di genere nella **pianificazione e realizzazione delle infrastrutture** significa progettare interventi che garantiscano accesso equo, sicurezza, e opportunità di partecipazione per tutti i membri della comunità, con particolare attenzione ai gruppi più vulnerabili.



Përmirësimin e infrastrukturës bazë në zonat rurale të Rrethina, Postribë dhe Gur i Zi Miglioramento dell'infrastruttura di base nelle aree rurali di Rrethina, Postribë e Gur i Zi

Problemët Problemi

- Mungesa e infrastrukturës sportive dhe këndeve të sigurta për lojë
- Mungesa e furnizimit të qëndrueshëm me ujë të pijshëm
- Mungesa e rrjetit të kanalizimeve dhe sistemeve të trajtimit të ujërave të zeza
- Rugë të pa asfaltuara dhe vështirësi në qasje
- Mungesa e ndriçimit publik në zonat e banuara
- Pabarazi territoriale midis zonave urbane dhe rurale
- Mancanza di infrastrutture sportive e aree gioco sicure
- Approvvigionamento idrico inaffidabile
- Assenza di reti fognarie e sistemi di smaltimento acque reflue
- Strade non asfaltate e difficoltà di accesso
- Mancanza di illuminazione pubblica nelle zone abitate
- Inequità territoriale tra aree urbane e rurali

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Ndërtimi dhe mirëmbajtja e rrugëve të asfaltuara dhe itinerareve të sigurta për të garantuar lëvizjen dhe aksesin në shërbime bazë.
- Vendosja e impianteve të ndriçimit publik, kryesisht LED ose solare, në zonat e banuara dhe rrugët kryesore.
- Ndërtimi dhe rehabilitimi i rrjetit të ujit të pijshëm, me monitorim të humbjeve dhe përfshirje të komunitetit në menaxhimin e shërbimit.
- Krijimi ose përmirësimi i sistemeve të kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të zeza për uljen e rreziqeve shëndetësore dhe mjedisore.
- Krijimi i hapësirave sportive dhe këndeve të lojërave të sigurta dhe multifunkionale në fshatra, të integruara me shkolla dhe qendra komunitare.
- Përfshirja e komunitetit lokal në menaxhimin, mirëmbajtjen dhe mbikëqyrjen e hapësirave publike për të garantuar siguri dhe qëndrueshmëri.
- Costruzione e manutenzione di strade asfaltate e percorsi sicuri per garantire mobilità e accesso a servizi essenziali.
- Installazione di impianti di illuminazione pubblica, preferibilmente LED o solare, nelle aree residenziali e lungo le strade principali.
- Realizzazione e riqualificazione di reti di acqua potabile con monitoraggio delle perdite e gestione partecipativa del servizio.
- Costruzione o miglioramento di sistemi di fognatura e depurazione dei reflui per ridurre rischi sanitari e ambientali.
- Creazione di spazi sportivi e aree gioco sicure e multifunzionali nei villaggi, integrate con scuole e centri comunitari.
- Coinvolgimento della comunità locale nella gestione, manutenzione e sorveglianza degli spazi pubblici per garantirne sicurezza e sostenibilità.

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Ministria e Arsimit dhe Sportit
- Ministria e Infrastrukturës
- Sh.a Ujësjiellës-Kanalizime Shkodër
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit
- Shkollat dhe qendrat komunitare lokale
- Donatorë kombëtarë dhe ndërkombëtarë
- Komuniteti lokal dhe prindërit
- Shoqatat sportive dhe kulturore
- Bashkia Shkodër
- Ministero dell'Istruzione e dello Sport
- Ministero delle Infrastrutture
- Sh.a Ujësjiellës-Kanalizime Shkodër
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit
- Scuole e centri comunitari locali
- Donatori nazionali e internazionali
- Comunità locali e genitori
- Associazioni sportive e culturali

Prioritet 8
Priorità 8



Forcimi i ekonomisë lokale, i bujqësisë dhe i turizmit në zonat rurale dhe periferike

Rafforzamento dell'economia locale, dell'agricoltura e del turismo nelle zone rurali e periferiche

Prioriteti lidhet me **forcimin e ekonomisë lokale**, prodhimit bujqësor dhe sektorit të turizmit në zonat rurale dhe periferike të Bashkisë Shkodër, me qëllim krijimin e mundësive të qëndrueshme për popullsinë dhe uljen e pabarazive territoriale dhe gjinore.

Kritikalitetet kryesore të identifikuar përfshijnë infrastrukturë rrugore të dobët dhe shërbime të pamjaftueshme, vështirësi në aksesin në financim për bizneset e vogla dhe të mesme, informalitet të lartë dhe procedura administrative të ndërlikuara, mungesë lidhjesh mes bujqësisë, tregut dhe turizmit, **zhvillim i paorganizuar i turizmit dhe sezonalitëti i lartë**, mungesë strategjish të integruara turistike dhe mungesë shërbimesh publike esenciale si banjot e aksesueshme.

Këto probleme ndikojnë në mënyrë disproporcionale tek **gratë**, të cilat përballen me **pengesa më të mëdha në punësim**, përfshirje ekonomike dhe akses në shërbime, duke thelluar pabarazitë gjinore. Adresimi i këtyre sfidave përmes investimeve infrastrukturore të synuara, mbështetjes së sipërmarrjes femërore, krijimit të zinxhirëve lokalë bujqësorë dhe turistikë, dhe zhvillimit të një turizmi të integruar dhe të qëndrueshëm, do të kontribuojë në forcimin e ekonomisë lokale, përmirësimin e cilësisë së jetës dhe **nxitjen e përfshirjes sociale** në komunitetet rurale dhe periferike.

Qasja Gjinore

Perspektiva gjinore tregon se si problemet ekonomike dhe infrastrukturore prekin në mënyrë disproporcionale gratë në zonat rurale dhe periferike. Vështirësia në **aksesin në financim, informalitetin i lartë, mungesa e infrastrukturës** bujqësore dhe turistike, si dhe zhvillimi i paorganizuar i turizmit kufizojnë mundësitë e punësimit dhe sipërmarrjes femërore, duke rritur varësinë ekonomike dhe duke ulur pjesëmarrjen aktive të grave në jetën komunitare.

Gratë, shpesh përgjegjëse për prodhimin shtëpiak, kujdesin për familjen dhe menaxhimin e bizneseve të vogla bujqësore, përballen me ngarkesa më të mëdha pune dhe **pengesa shitesë** në krahasim me burrat, veçanërisht në aksesin në burime, trajnim dhe tregje.

Integrimi i perspektivës gjinore në politikat e zhvillimit lokal, turizmit dhe bujqësisë është thelbësor për **uljen e pabarazive**, vlerësimin e **aftësive të grave** dhe sigurimin që strategjitë e zhvillimit ekonomik të jenë gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme.

La priorità riguarda il **rafforzamento dell'economia locale**, della produzione agricola e del settore turistico nelle aree rurali e periferiche della Bashkia di Shkodër, con l'obiettivo di creare opportunità sostenibili per la popolazione e ridurre le disuguaglianze territoriali e di genere.

Le **principali criticità** identificate includono infrastrutture stradali carenti e servizi insufficienti, difficoltà di accesso al finanziamento per le piccole e medie imprese, informalità elevata e procedure amministrative complesse, mancanza di collegamenti tra agricoltura, mercato e turismo, **sviluppo turistico disorganizzato e stagionalità marcata**, assenza di strategie integrate di turismo e carenza di servizi pubblici essenziali come bagni accessibili.

Tali problematiche incidono in modo sproporzionato sulle **donne**, che affrontano **maggiori ostacoli all'occupazione**, alla partecipazione economica e all'accesso ai servizi, aumentando le disuguaglianze di genere.

Affrontare questi problemi attraverso investimenti infrastrutturali mirati, sostegno all'imprenditoria femminile, creazione di filiere agricole e turistiche locali, e sviluppo di un turismo integrato e sostenibile, contribuirà a rafforzare l'economia locale, migliorare la qualità della vita e **favorire l'inclusione sociale** nelle comunità rurali e periferiche.

Prospettiva di Genere

La prospettiva di genere rivela come le problematiche economiche e infrastrutturali colpiscano in modo sproporzionato le donne nelle aree rurali e periferiche. La difficoltà di **accesso al finanziamento, l'informalità elevata**, la **carenza di infrastrutture** agricole e turistiche, così come lo sviluppo turistico disorganizzato, limitano le opportunità di lavoro e imprenditorialità femminile, aumentando la dipendenza economica e riducendo la partecipazione attiva delle donne alla vita comunitaria.

Le **donne**, spesso responsabili della produzione domestica, della cura della famiglia e della gestione delle piccole imprese agricole, affrontano carichi di lavoro maggiori e **barriere aggiuntive** rispetto agli uomini, soprattutto nell'accesso a risorse, formazione e mercati.

Integrare una prospettiva di genere nelle politiche di sviluppo locale, turismo e agricoltura è dunque essenziale per **ridurre le disuguaglianze**, valorizzare **le competenze femminili** e garantire che le strategie di sviluppo economico siano inclusive e sostenibili.



Forcimi i ekonomisë lokale, i bujqësisë dhe i turizmit në zonat rurale dhe periferike

Rafforzamento dell'economia locale, dell'agricoltura e del turismo nelle zone rurali e periferiche

Problemët Problemi

- Vështirësi në aksesin në financim për bizneset e vogla dhe të mesme
- Informalitet i lartë dhe procedura administrative
- Mungesë e infrastrukturës ujëtare dhe magazinuese
- Lidhje e dobët mes bujqësisë, tregut dhe turizmit
- Zhvillim i paorganizuar i turizmit dhe sezonalitet i lartë
- Mungesë e strategjisë së integruar turistike
- Difficoltà di accesso al finanziamento
- Elevato informalità e procedure amministrative complesse
- Mancanza di infrastrutture irrigue e di stoccaggio
- Collegamenti deboli tra agricoltura, mercato e turismo
- Sviluppo turistico disorganizzato e stagionalità elevata
- Mancanza di strategia turistica integrata e coordinamento tra attori locali

Veprime të propozuara Azioni proposte

- Riparimi dhe përmirësimi i infrastrukturës rrugore dhe shërbimeve thelbësore në zonat rurale dhe periferike
- Akses i lehtësuar në financim, kredi të garantuara dhe grante të vogla
- Thjeshtimi dhe digjitalizimi i procedurave administrative, sportele “një-ndalesë” dhe mbështetje falas për bizneset
- Investime në infrastrukturën ujëtare dhe impiante magazinimi
- Zhvillimi i zinxhirëve që lidhin bujqësinë, tregun dhe turizmin, duke promovuar produktet lokale dhe tregjet territoriale
- Plan i integruar për zhvillimin turistik, diversifikim i ofertës dhe ulje e sezonalitetit, me përfshirjen e bizneseve të drejtuara nga gratë
- Strategji turistike vendore e integruar dhe krijimi i mekanizmave të koordinimit të përhershëm mes aktorëve lokalë
- Riparazioni e miglioramento delle infrastrutture stradali e dei servizi essenziali nelle zone rurali e periferiche
- Accesso facilitato a finanziamenti, crediti garantiti e piccoli grant
- Semplificazione e digitalizzazione delle procedure amministrative, sportelli “one-stop” e supporto gratuito alle imprese
- Investimenti in infrastrutture irrigue e impianti di stoccaggio
- Sviluppo di filiere che colleghino agricoltura, mercato e turismo, promuovendo prodotti locali e mercati territoriali
- Piano integrato per lo sviluppo turistico, diversificazione dell'offerta e riduzione della stagionalità, con inclusione di imprese femminili
- Strategia turistica locale integrata e creazione di meccanismi di coordinamento permanenti tra attori locali

Aktorët përgjegjës Attori responsabili

- Bashkia Shkodër
- Ministria e Ekonomisë dhe Financave
- Agjencia për Zhvillimin e Zonave Rurale (AZHBR)
- Ministria e Bujqësisë
- Ministria e Turizmit
- Agjencia për Zhvillimin e Investimeve (AIDA)
- Dhoma e Tregtisë dhe Industrisë
- Kooperativa bujqësore dhe shoqatat e prodhuesve lokalë
- Bizneset lokale, me fokus tek bizneset e drejtuara nga gratë
- Bashkia Shkodër
- Ministero dell'Economia e delle Finanze
- Agenzia per lo Sviluppo delle ZONE Rurali (AZHBR)
- Ministero dell'Agricoltura
- Ministero del Turismo
- Agenzia per lo Sviluppo degli Investimenti (AIDA)
- Camera di Commercio e Industria
- Cooperative agricole e associazioni di produttori locali
- Imprese locali, con particolare attenzione alle imprese femminili

Prioritet 9
Priorità 9

Axenda e Grave Rurale



Agenda delle Donne Rurali